

Potencijal ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod kao u novi oblik dobrovoljnog mirovinskog osiguranja

---

Mežnarić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:567089>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija – smjer Financije

**POTENCIJAL ULAGANJA U PANEUROPSKI
MIROVINSKI PROIZVOD KAO U NOVI OBLIK
DOBROVOLJNOG MIROVINSKOG OSIGURANJA**

Diplomski rad

Ana Mežnarić

Zagreb, lipanj 2024.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija – smjer Financije

**POTENCIJAL ULAGANJA U PANEUROPSKI
MIROVINSKI PROIZVOD KAO U NOVI OBLIK
DOBROVOLJNOG MIROVINSKOG OSIGURANJA
THE POTENTIAL OF INVESTING IN A PAN-EUROPEAN
PENSION PRODUCT AS A NEW FORM OF VOLUNTARY
PENSION INSURANCE**

Diplomski rad

Ana Mežnarić, 0067582866

Mentor: izv.prof.dr.sc., Jakša Krišto

Zagreb, lipanj 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad / seminarski rad / prijava teme diplomskog rada isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada / prijave teme nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada / prijave teme ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada / prijave teme nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Ane Nežarić

(vlastoručni potpis studenta)

ZAGREB, 19.02.2024.

(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

Ane Nežarić

(personal signature of the student)

ZAGREB, 19.02.2024.

(place and date)

Sažetak i ključne riječi

Inovativan proizvod na financijskom tržištu zanimljiv svojim karakteristikama je paneuropski mirovinski proizvod. On predstavlja novi oblik dobrovoljnog štednog proizvoda za mirovinu na području Europske unije. Dobiva na sve većoj važnosti, zato što je starenje postalo demografski trend koji je sve prisutniji na području Europske unije i Republike Hrvatske, a sve je manje radne snage koja radi za one u mirovini. Ovim radom analizirane su karakteristike paneuropskog mirovinskog proizvoda i preispitana je informiranost i zainteresiranost za ulaganje na području Republike Hrvatske. Osim toga, istraženi su trenutni stavovi o načinima štednje i sigurnosti institucije u koju pojedinci ulažu svoj novac te važnosti karakteristika prilikom odabira štednje zajedno sa informiranošću o pogodnostima koje takvi oblici nude.

Istraživanje je provedeno s ciljem anketnog ispitivanja potencijala ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod u Republici Hrvatskoj i korištenja od strane studenata, buduće radne snage i mladih, odnosno od nedavno radne snage. Zbog dostupnosti, upitnik je riješilo i nekoliko njih van ciljane populacije. Sveukupno je u istraživanju sudjelovalo 207 ljudi. Tako prikupljeni podaci, analizirani su u statističkom programu u kojem su izvučene osnove deskriptivne statistike. Korelacijskom analizom se ispitala zainteresiranost populacije za ulaganje u različite oblike štednje i u mirovinski proizvod. Tako su u međuodnos dovedene ključne varijable na temelju čega je donesen zaključak i prijedlog na koji način potaknuti ulaganje u paneuropski mirovinski proizvod.

Ključne riječi: starenje stanovništva, paneuropski mirovinski proizvod, štednja, radna snaga

Summary and key words

Pan-European pension product is an innovative product interesting by its characteristics. It represents a new form of voluntary savings for retirement in the European Union. It is gaining more and more importance as aging has become a demographic trend that is increasing in the territory of the European Union and the Republic of Croatia, and there is less and less workforce working for those in retirement. This paper analyzed the characteristics of the pan-European pension product and examined the interest in investing within the borders of the Republic of Croatia. The current mindset about ways of saving and the safety of the institution in which individuals invest their money was investigated, as well as the importance of characteristics when choosing savings, together with information about the benefits that such forms offer. The research was conducted to survey the potential of investing in pan-European pension product in the Republic of Croatia and its use by students, the future workforce and young people, the current workforce. Due to availability, the questionnaire was solved by a few of them outside the target population. A total of 207 people participated in the research. The data thus collected were analyzed in a statistical program in which the basics of descriptive statistics were extracted. A correlation analysis was used to examine the population's interest in investing in different forms of savings and in a pension product. In this way, several key variables were interrelated, based on which a conclusion and a proposal were made on how to encourage investment in a pan-European pension product.

Keywords: population aging, pan-European pension product, savings, labor force

Sadržaj

1	Uvod	1
1.1	Predmet i cilj rada.....	1
1.2	Izvori i metode prikupljanja podataka	1
1.3	Sadržaj i struktura rada	2
2	Karakteristike mirovinskog sustava na području Europske unije i Republike Hrvatske.....	3
2.1	Organizacija mirovinskog sustava Europske unije.....	3
2.2	Izazovi mirovinskog sustava Europske unije	4
2.3	Organizacija mirovinskog sustava Republike Hrvatske	6
2.4	Reforme i izazovi mirovinskog sustava Republike Hrvatske unije.....	8
2.4.1	Reforme mirovinskog sustava Republike Hrvatske	8
2.4.2	Izazovi mirovinskog sustava Republike Hrvatske.....	10
2.5	Usporedba mirovinskog sustava Europske unije i Republike Hrvatske.....	11
3	Regulatorni okvir i tržište mirovinskih fondova u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj	13
3.1	Regulatorni okvir mirovinskih fondova u Europskoj uniji.....	13
3.2	Tržište mirovinskih fondova u Europskoj uniji.....	14
3.3	Regulatorni okvir obveznih mirovinskih fondova i dobrovoljnih mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj.....	18
3.4	Tržište obveznih mirovinskih fondova i dobrovoljnih mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj.....	20
3.4.1	Struktura ulaganja mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj.....	21
4	Paneuropski osobni mirovinski proizvod	28
4.1	Ulaganje u paneuropski mirovinski proizvod kao u novi oblik dobrovoljnog ulaganja za mirovinu	28

4.2	Karakteristike paneuropskog mirovinskog proizvoda.....	30
4.3	Prednosti prilikom ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod.....	32
4.4	Rizici koji nastaju prilikom ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod.....	35
4.5	Integracija paneuropskog mirovinskog proizvoda na financijsko tržište	37
4.6	Mogućnosti razvoja paneuropskog mirovinskog proizvoda.....	38
5	Istraživanje potencijala ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod kao u novi oblik dobrovoljnog mirovinskog osiguranja.....	40
5.1	Metodologija anketnog istraživanja.....	40
5.2	Podaci prikupljeni anketnim istraživanjem	41
5.3	Rezultati dobiveni anketnim istraživanjem	41
5.4	Rasprava o rezultatima dobivenim anketnim istraživanjem.....	52
6	Zaključak	56
	Literatura.....	57
	Popis tablica.....	66
	Popis grafikona	67
	Prilozi.....	68
	Životopis studenta.....	74

1 Uvod

1.1 Predmet i cilj rada

Jedna od zajedničkih karakteristika Republike Hrvatske i Europske unije su demografski trendovi, odnosno rast starog stanovništva. Jedan od najboljih pokazatelja starosti populacije je omjer ekonomske ovisnosti stanovništva koji pokazuje omjer ekonomski uzdržavanog stanovništva, odnosno populacije mlađe od 15 godina te starije od 64 godine i broja stanovnika ekonomski aktivnog stanovništva koja predstavlja populaciju od 15 do 64 godine. U Republici Hrvatskoj 2022. on iznosi 58,7%, dok u Europskoj uniji, iste godine iznosi 56,7% (Eurostat, 2023.) što znači da je sve manje radne snage koja radi za one u mirovini, a takav nesrazmjer se predviđa i dalje. Stanovništvo se treba pobrinuti u radnom vijeku za vlastite mirovine, odnosno osvijestiti potencijale primjene dobrovoljnih oblika štednje za starost.

Tradicionalno, na području Republike Hrvatske postoji tri stupa mirovinskog osiguranja od kojih se treći stup odnosi na kapitaliziranu dobrovoljnu štednju. To su dodatna sredstva koje pojedinac za vrijeme svog radnog vijeka uštedi da bi ih koristio u mirovini. Osim trećeg stupa, raste zainteresiranost građana i za paneuropski mirovinski proizvod. On ne zamjenjuje drugi oblik štednje za mirovine, nego predstavlja inovativan proizvod koji ostvaruje pogodnosti svojim karakteristikama. Paneuropska osobna mirovinska štednja aktualni je oblik dobrovoljnog štednog proizvoda za mirovinu na području Europske unije. Primarni cilj ovog rada je analizirati karakteristike paneuropskog osobnog mirovinskog proizvoda te preispitati informiranost i zainteresiranost za ulaganje u isti. Osim toga, istražiti trenutne stavove o načinima štednje i sigurnosti institucije u koju pojedinci ulažu svoj novac. S druge strane, želi se istražiti važnost određenih karakteristika prilikom odabira štednje, zajedno sa informiranošću o pogodnostima koje takvi oblici nude. Posebno se želi ukazati na potencijal korištenja aktualnih sredstava štednje unificiranih na području Europske unije.

1.2 Izvori i metode prikupljanja podataka

Izvori literature rada su znanstveni članci i knjige na hrvatskom i stranom jeziku. Metodologija korištena u istraživanju je anketni upitnik. Na njega je odgovorilo 207 osoba.

Nakon toga su podaci analizirani kroz IBM SPSS Statistics, program prilagođen za statističke analize. Izvučene su osnove deskriptivne statistike i korelacijska analiza. Iako su ciljane populacija bili studenti, odnosno buduća radna snaga te već postojeća mlada radna snaga, zbog dostupnosti je upitnik riješilo njih nekoliko i van ciljane populacije.

1.3 Sadržaj i struktura rada

U prvom dijelu rada opisani su predmet, cilj, izvor i metode prikupljanja podataka te sadržaj i struktura rada. Nakon toga su opisane karakteristike mirovinskog sustava na području Europske unije i Republike Hrvatske kroz organizaciju i izazove mirovinskog sustava te njihova usporedba. U trećem dijelu rada detaljno je opisan regulatorni okvir. U četvrtom dijelu je dan pregled paneuropskog osobnog mirovinskog proizvoda, ulaganje, karakteristike, prednosti i rizici ulaganja u isti te integracija na financijsko tržište i mogućnosti razvoja. Dalje je detaljno izneseno istraživanje, metodološki okvir s podacima te rezultati na temelju prikupljenih informacija od ispitanika i rasprava. U zadnjem dijelu rada donesen je zaključak, navedena je literatura, popis tablica i grafikona, prilog sa pitanjima provedenog intervjua i životopis.

2 Karakteristike mirovinskog sustava na području Europske unije i Republike Hrvatske

2.1 Organizacija mirovinskog sustava Europske unije

Na području Europske unije, mirovinski fondovi imaju ključnu ulogu u financiranju gospodarstva. Jačanjem svoje uloge u financijskom posredovanju neizravno utječu i na područje izvan Europe jer se šire na tržišta kapitala diljem svijeta što dovodi do rasta i stabilnosti gospodarstva koje potencijalno privlači i nova ulaganja (PensionEurope, 2020.). Otto von Bismarck je 1880. godine kreirao državni mirovinski sustav. Mirovinski sustavi razvijenih zemalja najčešće se dijeli na tri stupa. Na takav način dijeli se i mirovinski sustav Europske unije. Prvi stup temeljen je na međugeneracijskoj solidarnosti i obuhvaća sustav socijalne sigurnosti koji se dijeli na Beveridgeanov i Bismarckov. Beveridgeanov sustav osigurava mirovine iz prvog stupa u visini egzistencijalnog minimuma, odnosno onog koji je potreban da se stanovništvo ne bi našlo na granici sa siromaštvom. U tom slučaju se, za viši standard u mirovini, pojedinac treba pobrinuti sam. S druge strane, Bismarckov sustav obuhvaća izdašnije mirovine koje su financirane od strane države sredstvima prikupljenima porezima i socijalnim davanjima (Blake, 2006.). Iz razloga jer danas ne postoji država koja ima jedinstveni sustav socijalnog osiguranja, ova dva se međusobno isprepliću, odnosno u državama su većinom prisutne određene karakteristike jednog sustava i određene drugog (Šimurina et. al., 2012.). Europska unija prati u većoj mjeri Bismarckov sustav, odnosno prvi stup obuhvaća mirovine kojima upravlja država i obično je financiran iz doprinosa za socijalno osiguranje ili općih poreznih prihoda. Prvi stup odnosi se na državne mirovine koje osiguravaju minimum životnog standarda kojima se upravlja na javnom razini. Drugi stup odnosi se na profesionalne mirovine, odnosno privatne dopunske planove povezane s zaposlenjem. Doprinosi plaćaju poslodavci ili zaposlenici i država preko poreznih olakšica. Također, mogu biti obvezni ili uspostavljeni putem ugovora o radu ili od strane socijalnih partnera u sektoru ili profesiji. Drugi stup obilježava zaposlenikov trenutni životni standard i njime se upravlja privatno. Treći stup su osobne mirovine koje su unaprijed financirane kao privatni dobrovoljni mirovinski planovi kojima se doprinosi ulažu na individualni račun kojim upravlja mirovinski fond ili financijska institucija. Njima se također upravlja privatno i pokrivaju dodatne potrebe osobne štednje (European Parliament, 2015.).

OECD klasificira mirovinske sustave u tri stupa. Prvi stup je obavezan i ostvaruje osnovno pokriće koje potiče socijalnu sigurnost. On se odnosi na minimalne mirovine koje su povezane s drugim stupom, odnosno one samo označavaju temelj drugom stupu. Drugi stup mirovinskog osiguranja OECD dijeli na javni i privatni. Javni se odnosi na sustav utvrđenih primanja i temelji se na nacionalnim računima zemalja članica. Sustav utvrđenih primanja predstavlja izdvajanje za mirovinu prema utvrđenim primanjima u određenom vremenskom razdoblju. S druge strane privatni sustav se dijeli na onaj utvrđenih primanja ili utvrđenih doprinosa. Sustav utvrđenih doprinosa temelji se na doprinosima uloženim u taj fond. Treći mirovinski stup čini ušteđevina sklopljena na dobrovoljnoj razini (Sarfati, 2009.).

Cilj mirovinskih fondova u Europskoj uniji je održavanje životnog standarda odlaskom u mirovinu na način da se ne osjeti razlika u promjeni životnog standarda od onog za vrijeme radnog vijeka. Europska komisija također pruža financijsku potporu za projekte kojima je cilj potaknuti donošenje određenih politika na nacionalnoj razini. Europska komisija također radi na tome da potiče inovacije i osigurava financiranje kako bi omogućila mirovinskim fondovima razvoj, odnosno stabilnost na području cijelog financijskog sustava (European Commission, b.d.).

Prema istraživanju Insurance Europe, na području Europske unije i dalje nije prisutan veliki broj ljudi koje štedi dobrovoljno za mirovinu, i osim toga, kod žena je manje prisutna tendencija prema uštedi sredstava koje će povećati standard života u mirovini. Također, kako je Europska unija zajednica više zemalja, vidljivo je i da različite zemlje imaju različite tendencije prilikom sklapanja štednje i povećanja vlastitih prihoda. Na mirovinski sustav Europske unije utječe širok spektar različitih čimbenika što također pomaže različitosti i nastajanju raznih izazova prilikom upravljanja istima (Insurance Europe, 2023.).

2.2 Izazovi mirovinskog sustava Europske unije

Na izazove mirovinskog sustava u Europskoj uniji upozorava Europska komisija u Zelenoj i Bijeloj knjizi kao prepreka prema održivim, sigurnim i primjerenim europskim mirovinskim sustavima (Krišto i dr., 2021.).

Glavni izazov mirovinskog sustava Europske unije je demografski rast starog stanovništva u kombinaciji sa širenjem nezapošljavanja što dovodi do rasta stope rizika od siromaštva i neizvjesnih gospodarskih kretanja (European Parliament, 2023.). Rastom broja starijih stanovnika, mirovinski sustav postaje neodrživ. Statistike kažu da će samo dvoje ljudi raditi za svaku osobu koja je u mirovini ukoliko se ovakvi trendovi nastave do kraja 2060 (Ungreanu, 2017.). Radno sposobno stanovništvo, ono u dobi od 15 do 64 godine, će se, prema očekivanjima, smanjivati svake godine do 2060. Također, očekuje se da će se udio ljudi u dobi od 80 i više godina u populaciji EU-28 i više nego udvostručiti do 2050. što predstavlja prilično neodrživ razvoj života u starosti (Cunha Rodrigues, 2019.). S druge strane, izazovi koji su se dogodili na području Europske unije povezani s demografskim promjenama i niskim kamatnim stopama doveli su do međusobnih dogovora zemalja članica (Bär, 2022.).

Sustav mirovinskog osiguranja na području Europske unije karakterizira iznimna heterogenost, odnosno ne postojanje identičnog sustava između zemalja, a karakteristike po kojima se razlikuju se odnose na unutarnje uređenje gospodarstva određene države (Statista, 2023.). Mirovinski sustav iz tog je razloga prilično zanimljiv jer Europska unija predstavlja nadnacionalnu zajednicu bez jedinstvenog mirovinskog sustava. Kod Europske unije je specifično što se ona prilagođava sustavu više zemalja zajedno. Nedostatak homogenosti mirovinskih fondova očituje se u tome da su ponuditelji mirovinskih proizvoda koncentrirani samo u nekoliko država članica, dok u nekima one uopće ne postoje (Ungreanu, 2017.). Povećanju nejednakosti također doprinosi i smanjena transparentnost mirovinskog sustava povezana s komunikacijom i otkrivanjem informacija između država članica, ali i s druge strane različiti propisi, poput oporezivanja (EIOPA, 2022.).

Još jedan od izazova je i ograničenost proračunskih sredstava država članica. Dio mirovina, čija su sredstva prikupljena kao obavezna za one trenutno u mirovini na području Europske unije, financira se iz državnog proračuna što dovodi do povećanja državnog deficita. To također predstavlja jednu od mogućnosti poticaja pojedinca da se sam potakne za mirovinu kako bi rasteretio državni proračun i posljedično povećao svoja primanja u starosti. Izazov specifičan za Europsku uniju predstavlja i nejednakost u dohotku između država članica. Postoje značajne razlike između zemalja u riziku od siromaštva i mirovinskim prihodima. Starije žene su suočene s većim rizikom od siromaštva ili

socijalne isključenosti nego muškarci jer su mirovine žena u prosjeku niže za gotovo trećinu. Također i osobe koje nisu zaposlene na standardnim poslovima susreću se s težim uvjetima koji se odnose na stjecanje prava za mirovinu za razliku od onih zaposlenih na puno radno vrijeme neodređeno (European Commission, b.d.). Mlađim generacijama je pružena sloboda planiranja budućnosti izborom načina financiranja mirovinskih fondova, zbog krznog razdoblja iz kojeg je Europska unija u protekle dvije godine izašla (Insurance Europe, 2023.). Tako mlađa kućanstva više troše i manje štede što posljedično ima utjecaj na starije generacije, a zbog drugačijih životnih prioriteta danas mladi mnogo manje izdvajaju za one trenutno u mirovini, kao i za vlastite mirovine u budućnosti (Serrano i Peltonen, 2020.).

2.3 Organizacija mirovinskog sustava Republike Hrvatske

Tablica 1 Pregled razvoja mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj

1999.	Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima Središnji registar osiguranika (REGOS)
2001.	Agencija za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja (HAGENA)
2002.	prve uplate osiguranika u mirovinske fondove
2005.	Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA)
2014.	novi Zakon o obveznim mirovinskim fondovima i Zakon o dobrovoljnim mirovinskim fondovima, kategorije fondova (A, B i C), postroženi organizacijski zahtjevi za mirovinska društva
2018.	izmjene Zakona o obveznim mirovinskim fondovima, ispravljanje nejasnoća, dopuna Zakona zbog sastavljanja cjelovitog pravnog okvira

Izvor: Izrada autora (Šimurina et. al., 2012.)

U tablici 1 je dan pregled vremenski pregled važnijih godina za razvoj mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj kao i značajne promjene koje su se onda dogodile.

Mirovinski sustav Republike Hrvatske je, kao i onaj u Europskoj uniji, podijeljen u tri stupa. 1. stup obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti se

odnosi na prikupljanje sredstava za one koji su trenutno u mirovini. Sredstva se uplaćuju u državni proračun, a isplatu mirovine vrši Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje odlaskom u mirovinu. 2. stup obveznog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje i 3. stup dobrovoljnog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje. Individualna kapitalizirana štednja označava štednju pojedinca za vlastitu mirovinu i bolji standard života u starosti. Obvezna individualna kapitalizirana štednja se prikuplja također na mjesečnoj razini u mirovinski fond, a isplatu vrši Mirovinsko osiguravajuće društvo. Tom iznosu se nadodaje iznos stečen uplatama međugeneracijske solidarnosti. Dobrovoljna individualna kapitalizirana štednja predstavlja jednostavan oblik štednje za starost čiju isplatu također vrši Mirovinsko osiguravajuće društvo. Ona nije obavezna, ali povećava primanja osobe odlaskom u mirovinu. Za razliku od ostalih oblika mirovinskog osiguranja, država dobrovoljnom mirovinskom štednjom potiče ulaganje isplatom državnih poticajnih sredstava. Ona iznose 15% ukupnog uplaćenog doprinosa svakog člana fonda na kraju svake godine za prethodnu. Najviši ulog iznosi 663,61 eura po članu fonda, a maksimalni iznos poticaja kojeg pojedini član fonda može godišnje ostvariti iznosi 99,54 eura (Ministarstvo financija, b.d.). To pravo imaju svi državljani ili oni s prebivalištem na području Republike Hrvatske, kao i oni koji nisu državljani, ali uplaćuju u drugi stup mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj (Moja socijalna sigurnost, b.d.).

Motiv korisnika za ulaganje u treći stup mirovinskog osiguranja se temelji i na poreznim poticajima koje poslodavac uplaćuje za svoje zaposlenike. Porezni poticaj za poslodavce iznosi 66,36 eura mjesečno, a još jedan privlačni faktor ulaganja je i prinos fonda koji se ostvaruje ulaganjem (AZ Mirovinski fondovi, b.d.). Treći stup mirovinskog osiguranja nudi fleksibilnost uplata u fond što znači da korisnik sam bira visinu i učestalost uplata. Treći stup ima i važnu socijalnu komponentu koja se očituje u podizanju životnog standarda pojedinca u starosti. Potiče na razmišljanje o kvalitetnijoj starosti i svijesti o aktivnoj brizi radne snage na razvijanju razmišljanja iz područja financijske pismenosti. Pojedinac u starosti uživa ono što je sebi omogućio odricanjem vlastite trenutne potrošnje u ranijim godinama.

Osim svih navedenih prednosti koje se ostvaruju ulaganjem u dobrovoljno mirovinsko osiguranje, ističe se i jedan nedostatak. Isplata se vrši sa navršenih 50 godina ukoliko je

osoba sklopila ugovor o članstvu najkasnije 31. prosinca 2018. godine, a ako je kasnije onda tek sa napunjenih 55 godina života (Moja socijalna sigurnost, b.d.).

2.4 Reforme i izazovi mirovinskog sustava Republike Hrvatske unije

2.4.1 Reforme mirovinskog sustava Republike Hrvatske

Nakon što je Republika Hrvatska postala neovisna 1991., mirovinski sustav slijedio je onaj Bismarckov, temeljen na međugeneracijskoj solidarnosti (Šimurina et. al., 2012.). Okolina koja je potresla Republiku Hrvatsku imala je veliki ekonomski i politički utjecaj na mirovinski sustav. Proračun Republike Hrvatske trebao je pokriti sve do sad nastale obveze što je dovelo do povećanja deficita čime je bilo nemoguće održati mirovinski sustav koji se njime pokrивao.

Hrvatski mirovinski sustav prošao je kroz nekoliko fazi reforma, jedina systemska reforma bila je u razdoblju od 1998. do 2002. a rezultirala je podjelom mirovinskog sustava u tri stupa (Bejaković, 2019.). Mirovinska reforma započela je 1999. donošenjem novog Zakona o mirovinskom osiguranju. Podjelu mirovinskih fondova u stupove, odnosno uvođenje promjene u sustavu međugeneracijske solidarnosti te obavijesti o uvođenju kapitaliziranog sustava što se kasnije reformom i dogodilo. 2002. Mirovinski sustav Republike Hrvatske zahvatila je nova reforma u kojoj je uveden trodijelni mješoviti, javno - privatni mirovinski sustav (Šimurina et al., 2012.). Osiguranici koji su u tom trenutku imali između 40 i 50 godina birali su između ostanka u javnom mirovinskom sustavu ili se dodatno uključiti u kapitalizirani, dok su oni stariji od 50 godina morali ostati unutar javnog mirovinskog sustava (European Commission, 2021.a). Pojedinci koji su bili obuhvaćeni samo u prvi stup, sustav međugeneracijske solidarnosti, plaćaju 20% doprinosa iz bruto plaće, dok oni u oba sustava plaćaju 15 % u 1. stup i 5 % u 2. stup. Cilj podjele mirovinskih fondova u stupove bilo je rasterećenje državnog proračuna, odnosno pokušaj smanjenja dijela državnog deficita te rast motivacije pojedinaca da se sam pobrine za vlastitu mirovinu u starosti.

Prva intervencija države u mirovinski sustav, tzv. mala mirovinska reforma, bila je usmjerena na racionalizaciju i kontrolu tekućih mirovinskih troškova. Obilježja te reforme su: pooštreni kriteriji odlaska u mirovinu postupnim podizanjem dobi umirovljenja za

muškarce na 65 i za žene na 60 godina, promijenjena formula izračuna mirovina (umjesto deset najboljih godina uzima se u obzir cijeli radni vijek), promijenjen način usklađivanja već ostvarenih mirovina (Šimurina et. al., 2012.).

Zahvaljujući navedenim promjenama, u 2000. godini došlo je do usporavanja rasta broja novih umirovljenika što je doprinijelo održivosti mirovinskog sustava. Tijekom 2001. i 2002. mirovinski sustav je doživio radikalnu promjenu načinom financiranja mirovina iz isključivo državnog sustava promijenjen je u mješoviti – državni i privatni. Velikom reformom je uvedeno trodijelno mirovinsko osiguranje, usvojeni su Zakoni kojima se na bitno drugačiji način uređuje mirovinsko osiguranje.

Tablica 2 Razlozi i ciljevi mirovinskih reformi

Razlozi	Ciljevi
- rast starog stanovništva - rast omjera ovisnosti - nedostatak motiviranosti pojedinca da uplaćuje sredstva - rast mirovinskih izdataka države u BDP-u - izbjegavanje plaćanje doprinosa - nedostatak sredstava za isplatu mirovina budućim generacijama	- više mirovine - smanjenje državnih izdataka - usklađivanje demografskog i gospodarskog razvoja - povećanje svijesti pojedinca da se sam pobrine za sebe - gospodarski rast - razvoj financijskog tržišta

Izvor: Izrada autora (Krišto et. al., 2021.)

Posljedice mirovinskih reformi rezultirali su u promjenama u 1. stupu na način da su postroženi uvjeti odlaska u mirovinu zajedno sa povećanjem granice odlaska u mirovinu, obračunsko razdoblje je prošireno, mirovine su prilagođene plaći i cijenama te su ukinuti dodaci koji mogu poboljšati uvjete mirovine. Promjene koje su se dogodile u 2. i 3. stupu odnose se na različite vrste mirovine (Krišto et. al., 2021.). Uvedene su individualna mirovina, individualna mirovina sa zajamčenim razdobljem, zajednička mirovina i zajednička mirovina sa zajamčenim razdobljem (HRMOD, b.d.).

Javno-privatni mirovinski sustav uveden je iz razloga jer se mirovinski sustav trebao dugoročno stabilizirati na način da drugi i treći stup ovise izravno o visini kapitaliziranih doprinosa i radnom, životnom vijeku pojedinca. Na taj se način mirovinski sustav prilagođava demografskim promjenama. Pojedinaac postaje odgovoran za svoju sigurnost u starosti, a s druge strane na tržištu kapitala dolazi do razvoja što posljedično djeluje na investicijski i gospodarski razvoj zemlje.

2.4.2 Izazovi mirovinskog sustava Republike Hrvatske

Mirovinski sustav Republike Hrvatske se suočava s brojnim izazovima strukturne naravi kao što su niske mirovine, rast starog stanovništva i sve manje onih koji zarađuju za trenutno umirovljene (Nestić at. Al., 2011.). Tako se javljaju dva uzročno-posljedično povezana izazova, a to su demografski i financijski.

Demografski izazovi odnose se na starenje stanovništva rastom udjela starijih od 65 godina, zajedno sa smanjenjem broja žena u fertilnoj dobi, odnosno smanjenja broja novorođenčadi. To posljedično djeluje na smanjen broj osoba u radnoj dobi, odnosno smanjenje zaposlenika. Starenje stanovništva popraćeno je padajućom stopom fertiliteta i produljenjem životnog vijeka stanovništva. Starenje stanovništva dovodi do smanjenja omjera broja osiguranika i umirovljenika. Također, raste interes i za prijevremeno umirovljenje (braniteljske mirovine, pripadnici Domovinske vojske i sl.) što dovodi do toga da vrijeme koje osoba provede u mirovini se povećava i iznosi 2/3 radnog staža (Nestić at. Al., 2011.).

S druge strane, financijski razlozi vezani su uz prevelike izdatke države za isplatom mirovina čime je narušena fiskalna održivost, odnosno sposobnost vlade da održava javne financije na korisnoj razini dugoročno što se ostvaruje predviđanjem budućih prihoda i obveza (OECD, 2013.). Uplate uplaćene danas troše se za današnje umirovljenike što znači da nema gotovo nikakve sigurnosti da će isti mirovinski sustav biti dostupan za različite generacije. Također, stopa doprinosa se promijenila. Iznos koji trenutno tereti zaposlene manji je od stope koju su osobe izdvajale, ukoliko je riječ o osobama koje su u programu od trenutka osnivanja. Mirovine nisu usklađene sa inflacijom čime se narušava načelo pravednosti. Raspoloživa sredstva trebaju se rasporediti na velik broj umirovljenika što

uzrokuje nezadovoljstvo jer se mali iznos sredstava treba rasporediti na veliki broj umirovljenika (Šimurina et. al., 2012.).

Izazovi koji pogađaju mirovinske fondove Republike Hrvatske očituju se i u koncentraciji mirovinskih fondova, odnosno sa sveukupno 12 mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj, upravljaju samo četiri mirovinska društva. Situacija je vrlo slična i kod dobrovoljnih mirovinskih fondova. Tri, od četiri spomenuta društva, upravljaju dobrovoljnim mirovinskim fondovima, a još je jedno društvo licencirano za upravljanje samo dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Pojedinci, korisnici imaju različite preferencije u što žele uložiti svoja sredstva, kako bi ostvarili sve veće mirovine (Hanfa, 2021.). Većina njih ne proučava strategiju ulaganja mirovinskih fondova, nego je automatski svrstana u mirovinski fond što utječe na njihovo nezadovoljstvo. Rizik koji je važno istaknuti u ovom slučaju je onaj koji se očituje samo u kapitaliziranoj štednji, odnosno koji se odnosi većinom na prociklične ulagačke strategije. U fazi krize na tržištu se ponašaju restriktivno, dok se u fazi ekspanzije ponašaju ekspanzivno što ne pridonosi financijskoj stabilnosti. Također, njihov način ulaganja je konzervativan, ističe se visokom koncentracijom uz manjak diverzifikacije. Konzervativni oblici ulaganja obuhvaćaju ulaganje u državne obveznice na kojima mirovinski fondovi ostvaruju velike prinose. Sve to utječe na aktivniju potrebu investiranja u neke rizičnije oblike financijske imovine s kojom bi se potencijalno mogao ostvariti veći prinos, poput dionica ili udjela u investicijskim fondovima (Hanfa, 2021.).

Važni izazovi prisutni u mirovinskim fondovima su i makroekonomska nestabilnost koja može potencijalno utjecati na način ulaganja i nemogućnost ostvarenja adekvatnih prinosa. Nedostatak adekvatnih instrumenata za ulaganje kroz upravljanje mirovinskim fondovima diljem Republike Hrvatske se očituje kroz nedostatak razvijenosti sektora što utječe na nemogućnost razvoja tržišta kapitala kakvo se očekuje na svjetskim tržištima (Croatia mirovinski fondovi, b.d.).

2.5 Usporedba mirovinskog sustava Europske unije i Republike Hrvatske

Mirovinski sustav Europske unije i Republike Hrvatske obilježava isti problem, a to je rast starog stanovništva zbog čega dolazi do neodrživosti mirovinskog sustava u financiranju

mirovina, a samim time i mogućnosti nestanka sa tržišta kapitala. Taj trend prati i razvijene zemlje, no razlika je u tome što one negativan demografski rast zamjenjuju migracijama (Europska komisija, 2022.). Razlika je i u tome što Europska unija nema jedinstven mirovinski sustav, nego ga čine različite karakteristike svake zemlje članice. Europskoj uniji je cilj ujednačiti mirovinski sustav što više zemalja zakonskim regulativama i karakteristikama između država članica što postiže reformama u mirovinskom sustavu u zemljama Europske unije koje su usmjerene prema uspostavi mirovinskog sustava u stupove.

Tablica 3 Sličnosti i razlike mirovinskih sustava zemalja Europske unije i Republike Hrvatske

	Europska unija	Republika Hrvatska
Drugi stup	dobrovoljna štednja u okviru zaposlenja ili zanimanja	obavezna kapitalizirana štednja
Sličnosti karakteristika	drugi mirovinski stup	treći mirovinski stup
	zatvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi (vezani uz pojedino poduzeće ili zanimanje)	
Treći stup	uključuje ostale oblike ulaganja u mirovinu	dobrovoljna štednja u okviru zaposlenja ili zanimanja
	uloga društva za osiguranje i različitih oblika životnog osiguranja	

Izvor: Izrada autora (Hrvatski ured za osiguranje, b.d.)

U tablici 3 su prikazane važnije razlike između mirovinskog sustava Republike Hrvatske i Europske unije. Karakteristike drugog stupa u Europskoj uniji i trećeg stupa u Republici Hrvatskoj gotovo jednake. Drugi stup mirovinskog osiguranja Europske unije obuhvaća dobrovoljnu štednju za mirovinu u okviru vlastitog zanimanja, dok u Hrvatskoj ono obuhvaća obaveznu štednju za mirovinu. Mirovinski sustav Europske unije definira treći stup mirovinskog osiguranja šire nego Republici Hrvatskoj jer uključuje bilo kakvu štednju, odnosno ulaganje u vlastitu mirovinu. Uloga društva za osiguranje, odnosno različiti oblici životnog osiguranja, pokriveni su drugim i trećim stupom mirovinskog osiguranja u Europskoj uniji (Krišto et. al., 2021.).

3 Regulatorni okvir i tržište mirovinskih fondova u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj

3.1 Regulatorni okvir mirovinskih fondova u Europskoj uniji

Regulacija mirovinskih fondova Europske unije, kao heterogene zajednice mirovinskih fondova, provodi se na nacionalnoj razini svake države članice, dok je zakonodavstvo Europske unije koordinirano kroz osiguravanje prekogranične zaštite državnih mirovina (European Commission, b.d.).

Ministarstva zemalja članica obično utvrđuju zakonski okvir i obavljaju nadzor provedbe na području Europske unije. Posebne organizacije upravljaju fondovima preko kojih su zastupljeni sindikati zaposlenika i poslodavaca te predstavnici državne uprave, dok lokalne vlasti u svrhu financiranja tih usluga ubiru lokalne poreze (Puljiz, 2000.).

EIOPA, Europsko nadzorno tijelo za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje, je ustrojena kao neovisno i savjetodavno tijelo Europskog parlamenta, Vijeća Europske Unije i Europske komisije. Zadužena je za održavanje stabilnosti financijskog sustava, transparentnosti financijskih proizvoda i pomoć u zaštiti osiguranih osoba (Europska komisija, 2017.). Nasljednik je Odbora europskih nadzornih tijela za područje osiguranja mirovina (CEIOPS) čija je zadaća prepoznati moguće rizike i slabosti koji se mogu javiti na svim razinama kroz ostvarenje interesa država članica (Avgouleas i Donald, 2019.).

Europska komisija pruža financijsku potporu projektima čiji je cilj potaknuti politike na nacionalnoj razini ili pomoći građanima u pristupu informacijama. Europska komisija provodi programe u kojima nastoji iskoristiti aktivnost pojedinca u mlađoj dobi i suočavanjem sa izazovima starenja u starijoj dobi (Europska komisija, 2017.). Trogodišnje Izvješće Komisije i Odbora za socijalnu zaštitu o primjerenosti mirovina daje pregled ekonomskih politika, usredotočujući se na primjerenost primanja u starosti i u budućnosti. U Akcijskom planu o europskom stupu socijalnih prava, načelo 15 promiče pravo na primanja u starosti i mirovine. Europska komisija kroz izvještaje opisuje trenutni životni standard starijih osoba, pregled mirovinskih reformi i izazove koji slijede (European Commission, 2021.a). Osim toga, izrađuje i izvještaje u kojima kroz svaku zemlju članicu opisuje primjerenost mirovina i mirovinskih fondova (European Commission, 2021.b).

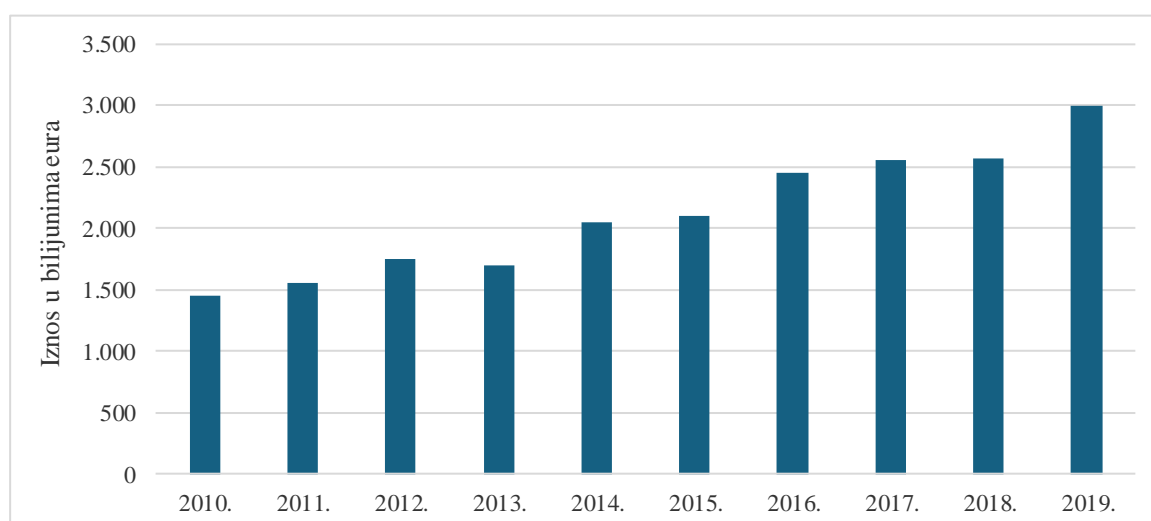
IORP, Institutional for Occupational Retirement Provision, je ujednačena regulativa vezana uz, prema kategorizaciji Europske unije, drugi stup mirovinskog osiguranja. Prema Direktivi (2016) 2016/2341 o IORP-u, Direktive Europskog Parlamenta i Vijeća o djelatnostima i nadzoru institucija za strukovno mirovinsko osiguranje, institucije za profesionalno mirovinsko osiguranje trebale bi imati mogućnosti rada u drugim državama članicama osiguravanjem visoke razine zaštite i sigurnosti za članove i korisnike programa strukovnog mirovinskog osiguranja. Ova direktiva je također usmjerena na minimalno usklađivanje i ne bi trebala spriječiti države članice da zadrže ili uvedu daljnje odredbe, zbog zaštite članova i korisnika mirovinskih programa strukovnog mirovinskog osiguranja. Također, ima za cilj osigurati dobro upravljanje pružanjem informacijama članovima te transparentnost i sigurnost osiguranja profesionalnog mirovinskog osiguranja. Koristi pružene kroz jedinstveno tržište usluga najviše se očituju u slobodi koju Europska unija zagovara kroz kretanje ljudi, dobra, usluga i kapitala (Krišto et.al., 2021.). U ožujku 2014. Europska komisija je prihvatila i prijedlog izmjena Direktive (IORPS II direktiva) koja i trenutno funkcionira na dva načela poštujući slobodu osnivanja i pružanja usluga. Nadzor zaposleničkih fondova na nadnacionalnoj razini omogućio je Europskoj uniji analizu sustava kroz jedinstveni segment (Miletić, 2018.). Na taj način ostvareni su temelji za primjerenost, sigurnost i održivost mirovinskih sustava na nadnacionalnoj razini što omogućuje adekvatniju regulaciju i kontrolu sredstava mirovinskih fondova kojima se upravlja.

3.2 Tržište mirovinskih fondova u Europskoj uniji

Prema PensionsEurope, nacionalnom udruženju mirovinskih fondova i institucija za mirovine, Europska unija broji 25 udruga mirovinskih fondova u 19 država članica i 3 druge europske zemlje (PensionsEurope, b.d.). Sve zajedno preko tih udruga broji više od 100 000 mirovinskih fondova čija brojka nastavlja rasti i osiguravati važnost prisutnosti i razvoja mirovinskih fondova u gospodarskom okruženju (InfluenceMap, b.d.). Organizacije članice pokrivaju različite vrste mirovina za više od 90 milijuna ljudi. Imovina kojom se financiraju buduće isplate mirovina iznosi 5 trilijuna eura (PensionsEurope, b.d.). Mirovinski sustav može biti u vlasništvu poduzeća ili države. Imovina mirovinskog fonda raspoređuje se s ciljem ostvarenja pozitivnog povrata od

ulaganja. Diverzifikacijom ulaganja ostvaruje se veći prinos uz manji rizik. Ako su mirovinski fondovi agresivniji kod ulaganja u vrijednosnice sa višim rizikom, ostvaruju i veće dobitke. Na taj se način želi postići, uz široku razinu rizika, održavanje gospodarstva na razini sa promjenjivom situacijom na tržištu. Portfelj ulaganja se može promijeniti shodno ekonomskim uvjetima i životnom ciklusu. U Europi, upravitelji fondova, imovinu raspoređuju na dužničke, vlasničke i hibridne vrijednosne papire, zbog ostvarenja što većih dobitaka i kako bi nadoknadili sve pretrpljene gubitke (Statista, 2024.). Preko mirovinskog fonda se uplaćuju sredstva koja se dalje plasiraju na tržištu kapitala čime mirovinski fondovi ostvaruju prinose što doprinosi povećavanju sredstava isplaćenih u starosti (Ministarstvo financija, b.d.).

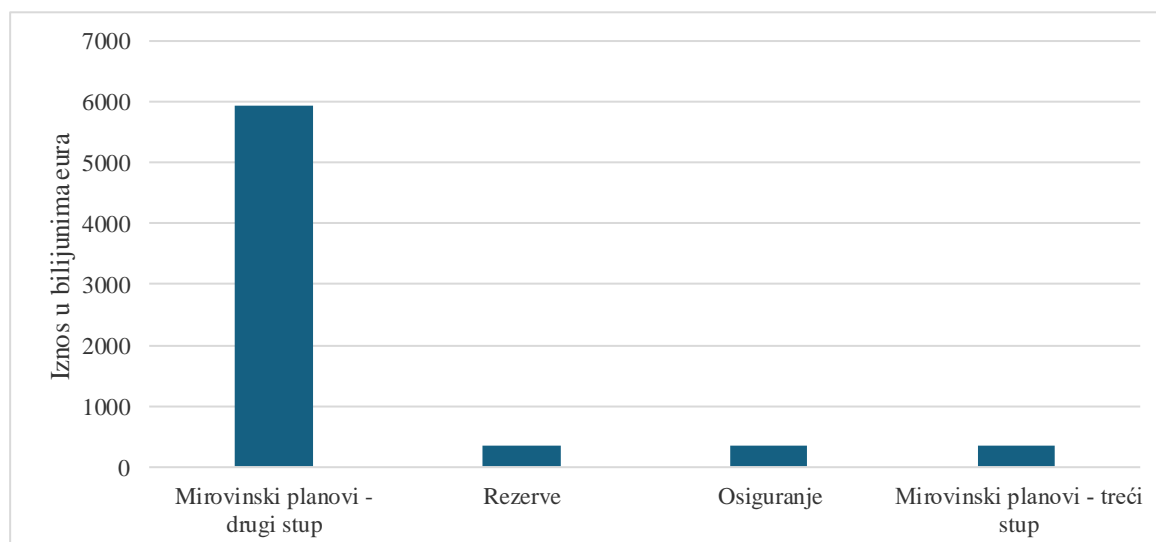
Grafikon 1 Ukupna imovina mirovinskih fondova prema Europskoj središnjoj banci

Izvor: Izrada autora (ESB, 2020.)

Europska unija je skupina zemalja od kojih svaka ima poseban mirovinski sustav koji se međusobno razlikuje po osnovnim karakteristikama, odnosno praksi ulaganja, strukturi i veličini. (Statista, 2024.). Mirovinske fondove Europske unije obilježavaju karakteristike najbrže rastućih investitora na tržištima kapitala. Na grafikonu 1 je prikazana imovina mirovinskih fondova prema statistici Europske središnje banke koja iz godine u godinu raste.

Grafikon 2 Imovina mirovinskih fondova prema načinu plasiranja imovine

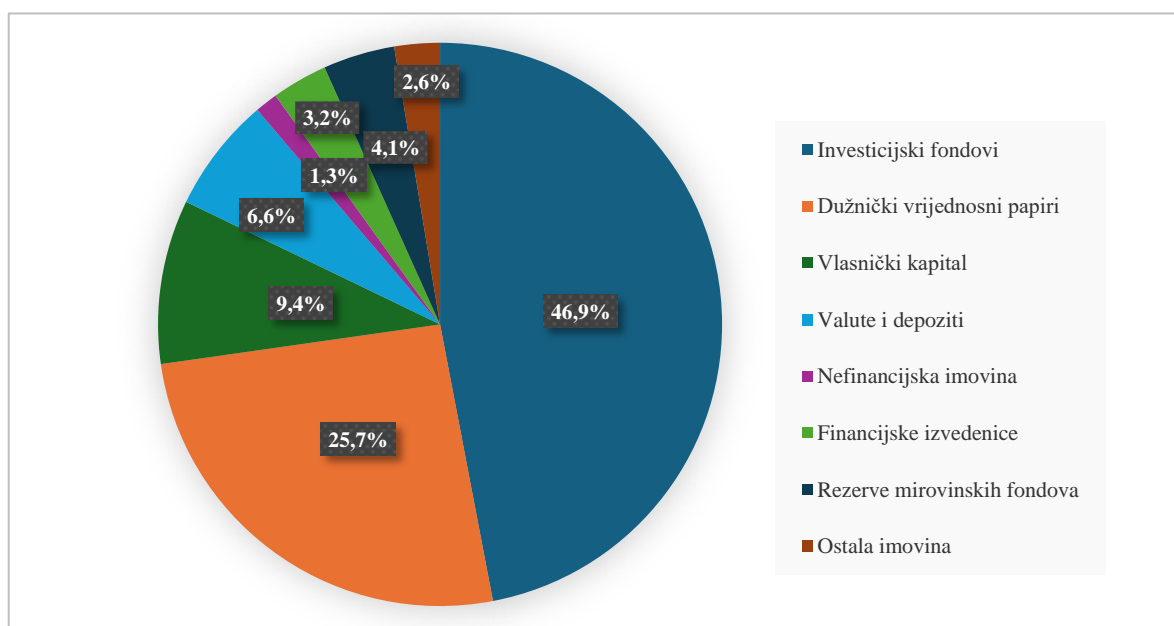
Izvor: Izrada autora (PensionsEurope, 2022.)

Prema istraživanju PensionsEurope, mirovinski fondovi na globalnoj razini imaju značajnu razinu imovine. Imovina uložena u drugi stup mirovinskog osiguranja iznosi 5.938 bilijuna eura, rezerve iznose 358 bilijuna eura, osiguranje 356 bilijuna eura, dok imovina trećeg stupa mirovinskog osiguranja iznosi 338 bilijuna eura što čini ukupne mirovinske aranžmane na području Europske unije u iznosu od 6.992 bilijuna eura.

Mirovinski fondovi, kao dio dugoročne strategije ulaganja koriste pasivno ulaganje, odnosno nastoje ulagati u sličnu vrstu imovine, bez previše transakcija. Oni koriste razne tehnike u svrhu poboljšanja svojih ulaganja. Etička komponenta ulaganja zadovoljava se kroz maksimiziranje prinosa prilagođenih riziku kroz ulaganje u održiva ulaganja. Mirovinski fondovi na području Europske unije imaju različite načine na vrste ulaganja iz kojih žele ostvarivati prinose. Svaka država za sebe izabire onaj vid ulaganja koji zadovoljava njezine specifičnosti (PensionsEurope, 2022.).

Grafikon 3 Struktura ulaganja mirovinskih fondova prema PensionsEurope

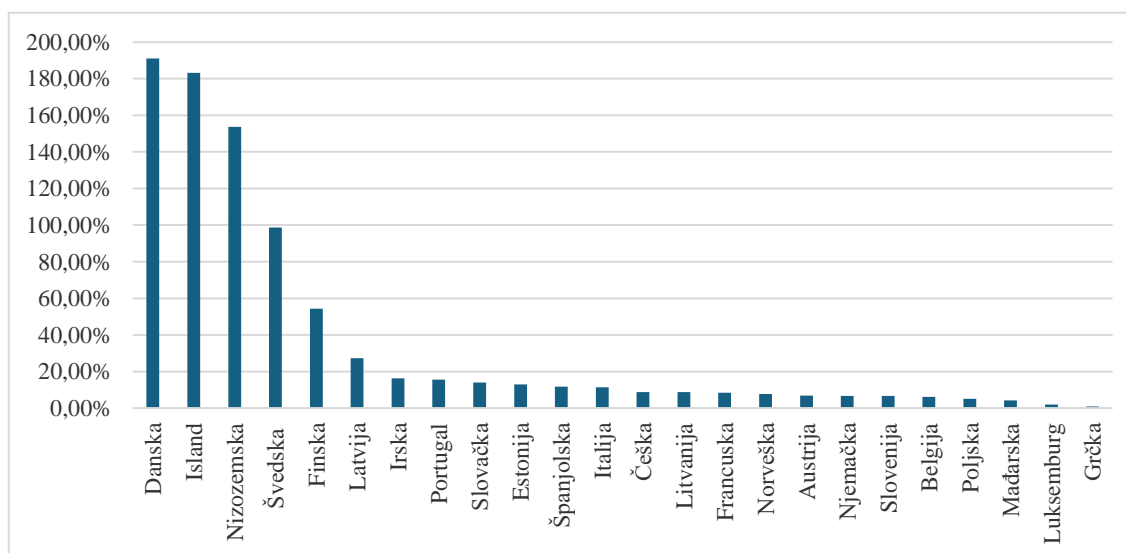
Izvor: Izrada autora (PensionsEurope, 2022.)

Ukupna imovina mirovinskih fondova 2022. iznosila je 3.031 milijardu eura. Od tog iznosa udio na investicijske fondove odnosilo se 46,9% ukupne imovine, dok je drugi najveći iznos otišao na dužničke vrijednosne papire u iznosu od 25,7%, na vlasnički kapital otišlo je 9,4% ukupnog ulaganja. Popularnost pasivnih investicijskih fondova rastući je trend u posljednjem desetljeću i među mirovinskim fondovima. Privukla je veću korist investitorima sa nižim troškovima ulaganja. Portfelj ulaganja različit je u smislu financijskih instrumenata i sektora. Financiraju ulaganje u poduzeća kroz dužničke vrijednosne papire. Karakteristike ovog sektora trenutno obilježavaju posljedice financijske krize uzorkovane pandemijom i niske kamatne stope te sve starije stanovništvo što je utjecalo je na prikladne usporedive podatke (ECB, 2024.).

U Europskoj uniji, mirovinski fondovi imaju mogućnost biti agresivniji, odnosno ulagati u imovinu sa fiksnim i dioničkim prihodom. Na taj način oni mogu ostvariti veće dobitke i tako nadoknaditi gubitke te se prilagodili na financijskom i gospodarskom tržištu (ECB, 2024.). Mirovinski fondovi u jednoj zemlji mogu upravljati programima strukovnog mirovinskog osiguranja u drugoj zemlji Europske unije. Profesionalni mirovinski fondovi

su financijske institucije koje upravljaju kolektivnim mirovinskim programima za poslodavce kako bi osigurali pogodnosti zaposlenicima (Directive EU 2016/2341).

Grafikon 4 Udio mirovinskih fondova u BDP-u izabranih članica Europske unije 2022.

Izvor: Izrada autora (Statista, 2024.)

Grafikon prikazuje udio mirovinskih fondova u BDP-u država članica Europske unije. Zemlje Europske unije čiji udio mirovinskih fondova nadmašuje prosjek s Danska sa 191,10%, Island sa 183,5%, Nizozemska sa 153,70% te Švedska sa 98,70%, dok je na začelju 0,90%. Razvijene zemlje u kojima velik dio BDP-a zauzimaju mirovinski fondovi predstavljaju zemlje sa razvijenim mirovinskim sustavima. Razmišljanjem radno aktivnog stanovništva o brizi za starost utječe se i na razvoj mirovinskog, odnosno financijskog i gospodarskog sustava zemlje.

3.3 Regulatorni okvir obveznih mirovinskih fondova i dobrovoljnih mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj

Hanfa, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, nadzorno je tijelo u Republici Hrvatskoj koje nadzire financijska tržišta, odnosno institucionalne investitore. Među

institucionalne investitore svrstavamo i mirovinske fondove. Osnovana je 2005. godine spajanjem triju nadzornih institucija: Komisije za vrijednosne papire, Agencije za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja te Direkcije za nadzor društava za osiguranje. Djelokrug Hanfe je propisano Zakonom o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga i drugim zakonima. Nadzire financijske usluge koje pružaju pravne i fizičke osobe. Ciljevi koje nastoje izvršiti kroz stabilnost financijskih sustava prvenstveno se odnose na očuvanje zakonitosti poslovanja subjekta kroz načelo transparentnosti te izgradnju povjerenja izvještavanjem (Hanfa, b.d.).

Prvi stup mirovinskog osiguranja na području Republike Hrvatske pokriva Zakon o mirovinskom osiguranju i Zakon koji regulira određena pitanja poput prava branitelja i hrvatske vojske. Zakon o mirovinskom osiguranju regulira (NN 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16, 18/18, 62/18, 115/18, 102/19, 84/21, 119/22) „... *obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti...provedbu isplate mirovina na temelju ukupnog iznosa kapitaliziranih uplata doprinosa iz obveznog i dobrovoljnog mirovinskog osiguranja individualne kapitalizirane štednje... isplatu mirovina na temelju ugovora o mirovini sklopljenog između mirovinskog osiguranja individualne kapitalizirane štednje... Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje koji osniva Mirovinsko osiguravajuće društvo...*“ Drugi stup mirovinskog osiguranja reguliran je Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima, Zakonom o dobrovoljnim mirovinskim fondovima te Zakonom o mirovinskim osiguravajućim društvima. Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima (NN, 19/14, 93/15, 64/18, 115/18, 58/20, 156/23) propisani su „...*osnivanje i poslovanje obveznih mirovinskih fondova u sklopu mirovinskog osiguranja na temelju individualne i kapitalizirane štednje; osnivanje i poslovanje mirovinskih društava za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima; poslovanje depozitara obveznog mirovinskog fonda i Središnjeg registra osiguranika te nadzor nad poslovanjem obveznih mirovinskih fondova, mirovinskih društava za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima, depozitara obveznog mirovinskog fonda i Središnjeg registra osiguranika...*“ Temeljni dokument kojim se propisuju uvjeti za osnivanje i poslovanje dobrovoljnih mirovinskih fondova je Zakon o dobrovoljnim mirovinskim fondovima (NN 19/14, 29/18, 115/18). Njime su propisani „...*uvjeti za osnivanje i poslovanje dobrovoljnih mirovinskih fondova mirovinskih društava za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima, prekogranično obavljanje djelatnosti, delegiranje poslova na treće osobe, nadzor nad radom i*

poslovanjem dobrovoljnih mirovinskih fondova, društava za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima i depozitara dobrovoljnih mirovinskih fondova...“ Zakonom o mirovinskim osiguravajućim društvima (22/14, 29/18, 115/18, 156/23) propisano je „...osnivanje, poslovanje i prestanak mirovinskih osiguravajućih društava koja isplaćuju mirovine u okviru obveznog i dobrovoljnog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje te isplate mirovina na temelju jednokratne uplate osoba u mirovinsko osiguravajuće društvo i prekogranično poslovanje... mirovinski programi obveznog i dobrovoljnog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje, mirovinski programi na temelju jednokratne uplate osoba u mirovinsko osiguravajuće društvo.. mirovine i njihova isplata...“

3.4 Tržište obveznih mirovinskih fondova i dobrovoljnih mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska trenutno broji 12 obveznih mirovinskih fondova. S obzirom na rizičnost i profitabilnost ulaganja, postoje tri kategorije obveznog mirovinskog fonda a to u fond A, B ili C. Ukoliko je riječ o najrizičnijim, ali i najprofitabilnijim ulaganjima fondaa, riječ je o fondu kategorije A, manje rizičnim i profitabilnim B, a najmanje rizičnim i najmanje profitabilnim C.

Tablica 4 Neto imovina obveznih mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj

Neto imovina fonda A	474.788
Neto imovina fonda B	18.716.022
Neto imovina fonda C	1.962.774
Ukupno	21.153.584

Napomena: iznosi su u tisućama eura

Izvor: Izrada autora (Hanfa, 2024.)

Prema podacima vidljivih u tablici 4, imovina fonda B kategorije je najveća, odnosno hrvatsko stanovništvo najviše ulaže u fondove u kojima uz umjerenu razinu rizika, ostvaruje i umjerenu razinu prinosa.

Republika Hrvatska broji 29 dobrovoljnih mirovinskih fondova, od čega je 8 otvorenih i 21 zatvorenih (Hanfa, 2024.). Razlika je u tome što se u otvoreni fond je mogu učlaniti sve fizičke osobe koje iskazuju interes, dok se u zatvoreni mogu učlaniti samo zaposlenici pokrovitelja fonda što može biti poslodavac, sindikat ili udruga (Raiffeisen Mirovinski fondovi, b.d.).

Tablica 5 Imovina dobrovoljnih mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj

Imovina otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova	1.083.716
Imovina zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova	224.176
Ukupna imovina dobrovoljnih mirovinskih fondova	1.307.892

Napomena: iznosi su u tisućama eura

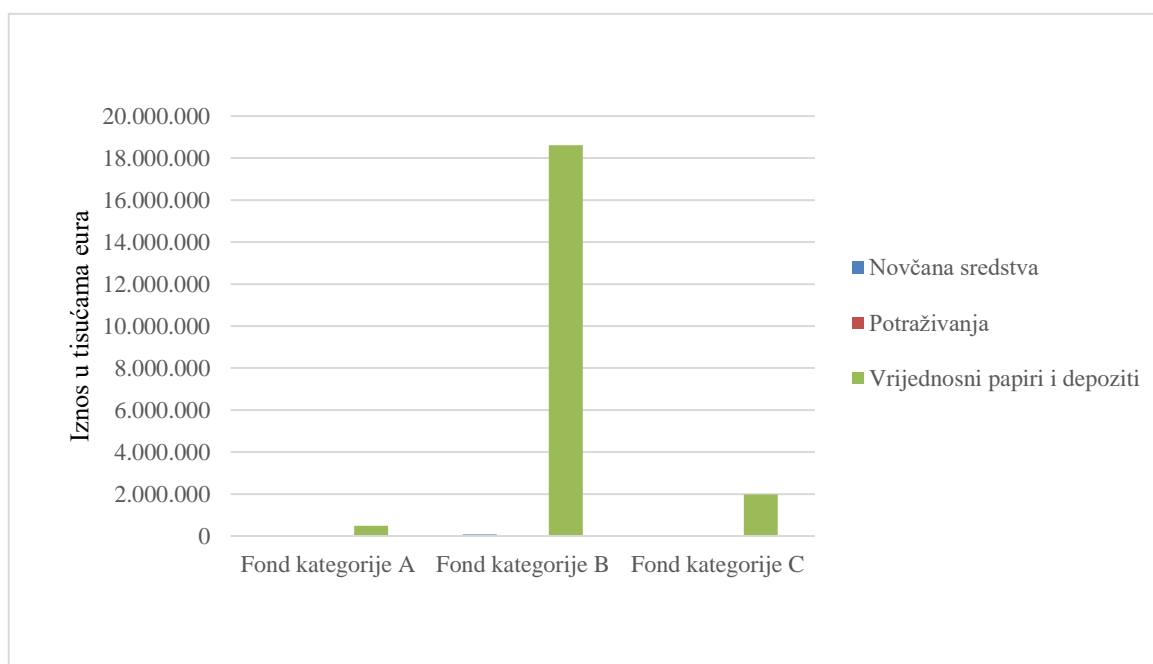
Izvor: Izrada autora (Hanfa, 2024.)

Ukupna imovina dobrovoljnih mirovinskih fondova u Republici Hrvatsko iznosi 1.307.892 tisuća eura. Od tog iznosa 82,9% se odnosi na imovinu otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova, dok se ostatak odnosi na imovinu zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova.

3.4.1 Struktura ulaganja mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj

Prema strukturi ulaganja, obvezni mirovinski fondovi ulažu u novčana sredstva, potraživanja i vrijednosne papire.

Grafikon 5 Struktura ulaganja obveznih mirovinskih fondova prema vrsti fonda

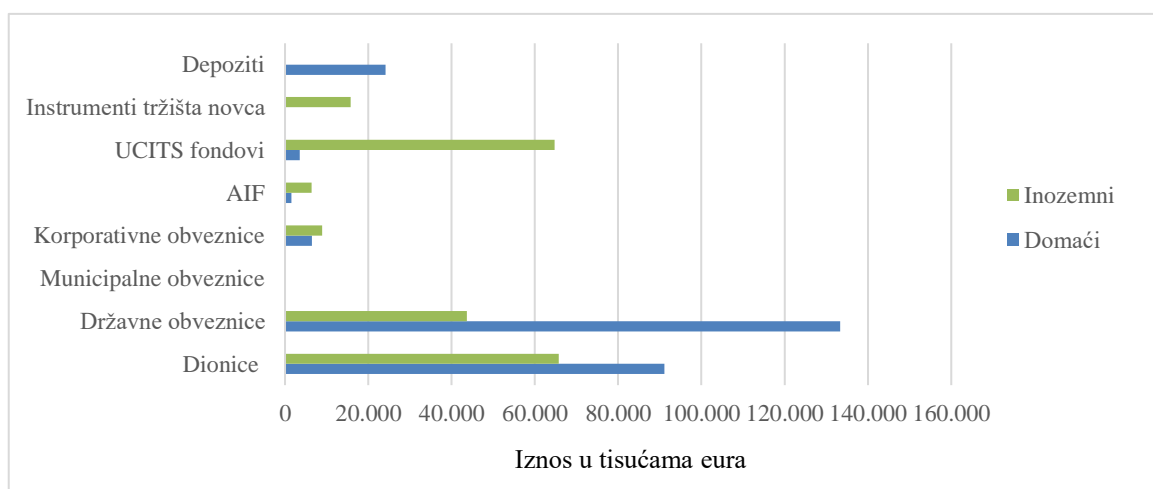
Izvor: Izrada autora (Hanfa, 2024.)

Ukupna imovina mirovinskog fonda kategorije A iznosi 478.298 tisuća eura. Najveći iznos čine vrijednosni papiri i depoziti u iznosu od 465.294 tisuća eura, od čega se 260.203 tisuća eura odnosi na domaće vrijednosne papire, dok se 205.091 tisuća eura odnosi na strane vrijednosne papire. Novčana sredstva iznose 9.321 tisuća eura, dok potraživanja iznose 3.683 tisuća eura.

Ukupna imovina obveznog mirovinskog fonda kategorije B iznosi 18.926.260 tisuća eura. Najveći dio imovine odnosi se na vrijednosne papire i depozite sa iznosom od 18.630.311 tisuća eura od čega se 12.413.243 tisuća eura odnosi na domaće vrijednosne papire, a preostali iznos na strane. Novčana sredstva iznose 56.828 tisuća eura, dok potraživanja iznose 239.121 tisuća eura.

Ukupna imovina mirovinskog fonda kategorije C iznosi 1.966.791 tisuća eura. 1.932.479 tisuća eura se odnosi na vrijednosne papire i depozite. Od tog iznosa 1.558.305 tisuća eura se odnosi na domaće, dok se 374.174 tisuća eura odnosi na strane. 25.132 tisuća eura se odnosi na novčana sredstva, dok se 9.180 odnosi na potraživanja.

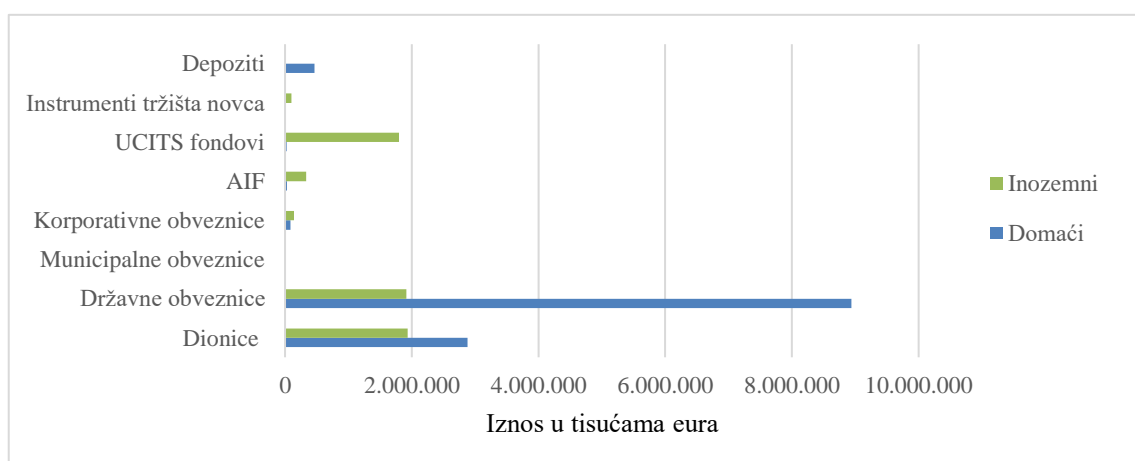
Grafikon 6 Vrste vrijednosnih papira u portfelju mirovinskog fonda kategorije A

Izvor: Izrada autora (Hanfa, 2024.)

Prema vrsti ulaganja u vrijednosne papire u fondu kategorije A, najviše dominiraju državne obveznice domaćih ulaganja sa 133.381 tisuća eura, zatim slijede dionice domaćih ulaganja u iznosu od 91.140 tisuća eura. Od inozemnih vrijednosnih papira ističu se dionice u iznosu od 65.721 tisuća eura i UCITS fondovi u iznosu od 64.739 tisuća eura. Mirovinski fondovi kategorije A u svojoj imovini ne posjeduju domaće instrumente tržišta novca niti inozemne depozite i municipalne obveznice.

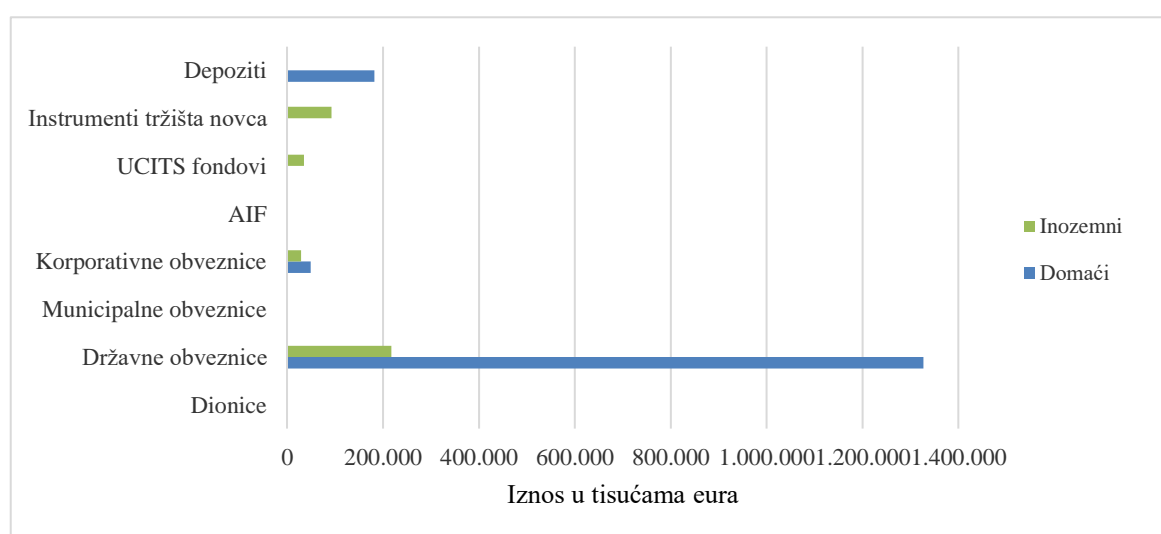
Grafikon 7 Vrste vrijednosnih papira u portfelju mirovinskog fonda kategorije B

Izvor: Izrada autora (Hanfa, 2024.)

U portfelju ulaganja fonda kategorije B također dominiraju državne obveznice domaćih ulaganja sa 8.939.426 tisuća eura, zatim ih slijede dionice domaćih ulaganja u iznosu od 2.879.486 tisuća eura. S druge strane, od inozemnih vrijednosnih papira ističu se dionice u iznosu od 1.934.891 tisuća eura, državne obveznice u iznosu od 1.913.346 tisuća eura te UCITS fondovi u iznosu od 1.796.003 tisuća eura. Mirovinski fondovi kategorije B u svojoj imovini također ne posjeduju municipalne obveznice, domaće instrumente tržišta novca niti inozemne depozite.

Grafikon 8 Vrste vrijednosnih papira u portfelju mirovinskog fonda kategorije C

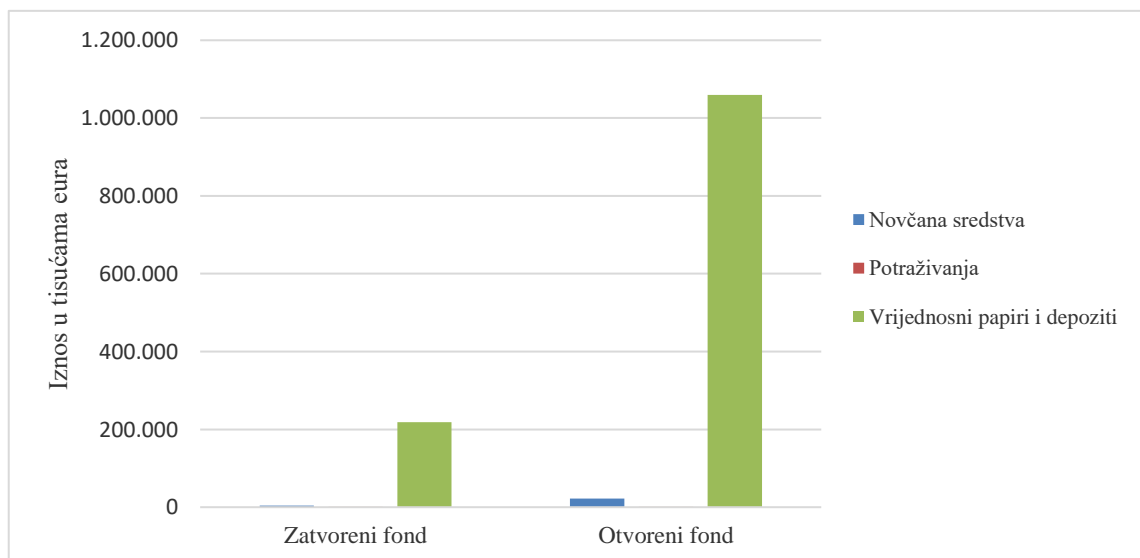

Izvor: Izrada autora (Hanfa, 2024.)

Mirovinski fond kategorije C uopće ne ulaže u dionice, AIF fondove, domaće UCITS fondove, domaće instrumente tržišta novca, strane municipalne obveznice niti strane depozite. Ulaže isključivo u sigurnije oblike financijskih instrumenata od čega se ističu domaće državne obveznice u iznosu od 1.326.930 tisuća eura i strane u iznosu od 217.108 tisuća eura.

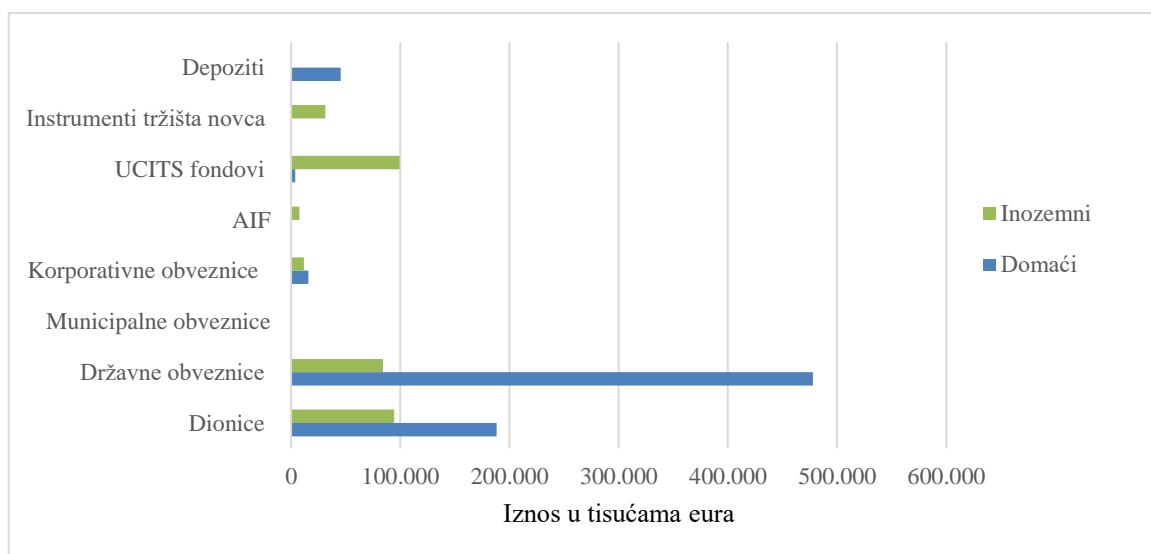
Grafikon 9 Struktura ulaganja dobrovoljnih mirovinskih fondova

Izvor: Izrada autora (Hanfa, 2024.)

Najveći iznos imovine dobrovoljnih otvorenih mirovinskih fondova čine vrijednosni papiri i depoziti sa iznosom od 1.059.953 tisuća eura, od čega se 731.930 odnosi na domaće vrijednosne papire, dok se 328.023 tisuća eura odnosi na strane vrijednosne papire. Imovinu zatvorenih mirovinskih fondova čine vrijednosni papiri i depoziti sa iznosom od 219.986 tisuća eura. 130.090 tisuća eura se odnosi na domaće vrijednosne papire, dok se 89.896 tisuća eura odnosi na inozemne vrijednosne papire.

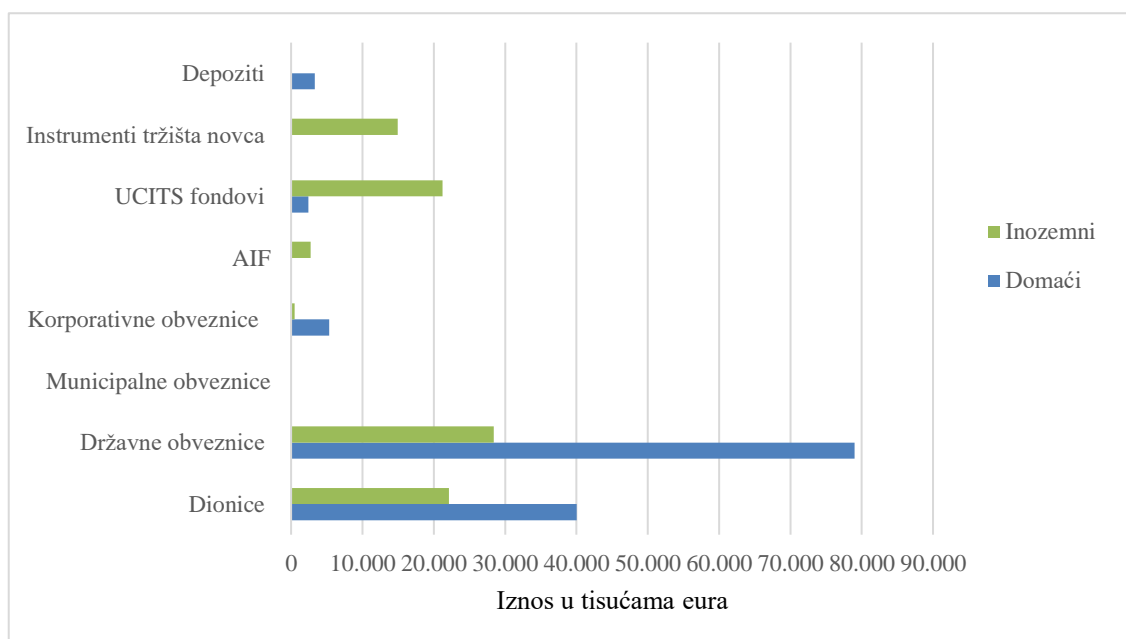
Grafikon 10 Vrste vrijednosnih papira u portfelju otvorenog dobrovoljnog mirovinskog fonda

Izvor: Izrada autora (Hanfa, 2024.)

U portfelju otvorenog dobrovoljnog mirovinskog fonda dominiraju državne obveznice domaćih ulaganja u iznosu od 477.999 tisuća eura, zatim slijede domaće dionice u iznosu od 188.230 tisuća eura. Od stranih ulaganja najviše se ističu UCITS fondovi u iznosu od 99.288 tisuća eura, nakon njih dionice u iznosu od 94.253 tisuća eura i državne obveznice u iznosu od 84.076 tisuća eura. Otvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi ne ulažu u domaće instrumente tržišta novca niti u strane depozite i municipalne obveznice.

Grafikon 11 Vrste vrijednosnih papira u portfelju zatvorenog dobrovoljnog mirovinskog fonda

Izvor: Izrada autora (Hanfa, 2024.)

Prema vrsti ulaganja dobrovoljnog zatvorenog mirovinskog fonda dominiraju domaće državne obveznice domaćih ulaganja u iznosu od 78.976 tisuća eura. Slijede ih domaće dionice u iznosu od 40.014 tisuća eura. Od inozemnih ulaganja ističu se također državne obveznice u iznosu od 28.384 tisuća eura. U svom portfelju zatvoreni mirovinski fond ne posjeduje domaće AIF fondove, a kao i otvoreni mirovinski fond ne posjeduje domaće instrumente tržišta novca niti inozemne depozite municipalne obveznice.

4 Paneuropski osobni mirovinski proizvod

4.1 Ulaganje u paneuropski mirovinski proizvod kao u novi oblik dobrovoljnog ulaganja za mirovinu

Republika Hrvatska je pridruživanjem Europskoj uniji nastojala ostvariti zajedničke ciljeve kao što su promicanje mira, dobrobiti građana, slobode, sigurnosti i pravde te uspostavljanje unutarnjeg tržišta, čime se ostvaruje održivi razvoj temeljen na uravnoteženom gospodarskom rastu i stabilnosti (EU, b.d.). Trenutno u Europskoj uniji rastu izazovi povezani sa društvima koja stare pa se tako javila potreba za jedinstvenom shemom primanja u mirovini na nacionalnoj razini. Paneuropski mirovinski proizvod prenosiv je diljem Europskog gospodarskog prostora, na način da promiče sigurnost, transparentnost i kvalitetu povezanih ulaganja. Paneuropski mirovinski proizvod osmišljen je i da jaz između ulaganja ne bude prisutan u mirovini (Bär, 2022.).

Uredbom 2019/1238 (2019.) o paneuropskom osobnom mirovinskom proizvodu uređuje se pravni temelj paneuropskog mirovinskog proizvoda. Njome su pobliže objašnjeni ključni pojmovi, a osobni mirovinski proizvod je opisan kao onaj temeljen na ugovoru između svakog štediša i određenog subjekta. Ova uredba utvrđuje osnovne značajke kao što su pravila ulaganja, transparentnost, pravo na promjenu, troškove i vrste mogućnosti ulaganja. Također, utvrđuje pravila koja se trebaju zadovoljiti prilikom registracije institucije koja izdaje paneuropski mirovinski proizvod. Utvrđuje i pravila proizvodnje, distribucije i nadzora osobnih mirovinskih proizvoda. Njome se želi osigurati izbor i osigurati konkurentnije osobne mirovinske proizvode.

Uredbom se želi olakšati pristup malih poduzeća kapitalu, pojednostaviti i kroz fleksibilnost olakšati investicijski proces. Ulaganjem u paneuropski mirovinski proizvod, građani ulažu u mirovinsku štednju u cijeloj Europi. Paneuropski osobni mirovinski proizvod prvi je mirovinski proizvod standardiziran na cijelom području Europske unije (Hadad et. al., 2023.). Pružatelji paneuropskog mirovinskog proizvoda mogu pružiti do šest mogućnosti ulaganja. Osnovni paneuropski mirovinski proizvod bi trebali ponuditi svi pružatelji koji imaju mogućnost ulaganja sa troškovima ograničenim na 1% kapitala godišnje. Paneuropski osobni mirovinski proizvod atraktivan je pogotovo za mlade jer pomaže građanima da žive i rade širom Unije, zbog mogućnosti prijenosa mirovine. Ostvaruje i dugoročnu prednost iz razloga jer uzima u obzir ekološke, društvene i

upravljačke čimbenike koje Ujedinjeni narodi zagovaraju kao odgovorno ulaganje (Uredba (EU) 2019/1238) Svaki od tih čimbenika odnosi se na jednu skupinu kriterija. Okolišni se odnose na djelovanje poslovnog subjekta u svrhu očuvanja prirode, socijalni upravljaju odnosima između dobavljača, zaposlenika i kupaca te društveni koji se odnose na vodstvo određenog poslovnog subjekta (Uredba (EU) 2019/1238).

Paneuropski mirovinski proizvod je namijenjen za rezidente na području Europske unije kao način štednje za starost koji nadopunjuje obvezna davanja. Ulaganje u isti funkcionira na sličan način kao i treći stup mirovinskog fonda - dodatan izvor prihoda u mirovini koji se koriste za ulaganje u financijske instrumente (Europski parlament, 2019.) Može ga ponuditi niz financijskih institucija, od kreditne institucije, društva za osiguranje, mirovinskih društava, investicijskih te upravitelja alternativnih investicijskih fondova na području Europske unije (EIOPA, b.d.). Svaki od njih treba imati licencu regulatora matične institucije (Hanfa, b.d.).

Prvo društvo koje je iskoristilo mogućnost ponude takve vrste proizvoda je slovačko investicijsko društvo Finax ovlašteno i za pružanje istih na području Republike Hrvatske (Hanfa, 2023.). Ulaganje je vrlo jednostavno i pristupačno, a troškovi i naknade su transparentni te štediše dobivaju godišnje obavijesti o uštedenom iznosu (European Commission, 2019.). Štediša može birati između različitih mogućnosti ulaganja s različitim rizikom. Isto tako, kod istog pružatelja usluga štediše ostvaruju prednost kroz štednju za mirovinu ako odu raditi u druge zemlje. Također, ulaganjem u paneuropski mirovinski proizvod ostvaruje se plasman proizvoda izvan granica zemlje putem kojeg se dolazi se do šireg tržišta. Porezi, kao jedna od glavnih poticaja, jedan su od ključnih faktora ulaganja u osobne mirovinske proizvode jer se ulaganjem u paneuropski mirovinski proizvod ostvaruje povlašteni tretman (Europe Direct, b.d.).

U nastavku je dan približan izračun mirovine u trećem stupu mirovinskog osiguranja (HRMOD, b.d.) i paneuropskom mirovinskom proizvodu (Finax, b.d.).

Tablica 6 Približan izračun mirovine u trećem stupu mirovinskog osiguranja i paneuropskom mirovinskom proizvodu

Treći stup mirovinskog osiguranja	Paneuropski mirovinski proizvod
- iznos ušteđenih sredstava u mirovinskom fondu ili sredstava je 138.903 eura - uz mjesečni depozit od 100 eura na mjesečnoj razini - privremena mirovinu i trajanje isplate od 10 godina - sredstva koja će biti isplaćivana svaki mjesec iznose 1.141,29 eura	- očekivana ušteđena sredstva iznose 138.903 eura - uz mjesečni depozit od 100 eura sljedećih 30 godina - ceteris paribus, očekivana mirovina na mjesečnoj razini iznosi 1.527 eura

Napomena: Podaci iz tablice su dobiveni izračunom pomoću kalkulatora na mrežnim stranicama i služe samo za usporedbu iznosa koji bi mogao biti isplaćen kroz mirovinu

Izvor: Izrada autora (HRMOD b.d., Finax, b.d.)

Važno je istaknuti kako paneuropski osobni mirovinski proizvod nije zamjena za postojeće oblike mirovinskih primanja, nego je to sustav koji nadopunjuje javni i strukovni mirovinski sustav, odnosno prvi i drugi stup mirovinskog osiguranja (European Commission, b.d.).

4.2 Karakteristike paneuropskog mirovinskog proizvoda

Paneuropski mirovinski proizvod je jedan od programa dobrovoljne mirovinske štednje namijenjen je za rezidente Europske unije bez obzira na spol, godine i status zaposlenosti (Finax, b.d.). Prvi je mirovinski proizvod standardiziran na cijelom području Europske unije. Označava način štednje za starost koji nadopunjuje obvezna davanja na način da pruža dodatni izvor prihoda u mirovini koji se koriste za ulaganje u financijske instrumente (Europski parlament, 2019.). Temelji se na ugovoru između štediša i financijske institucije koja nudi mogućnost ulaganja u ovakvu vrstu proizvoda. Sklopljen je na dobrovoljnoj osnovi i omogućuje prikupljanje kapitala kojemu je cilj ostvariti prihod za korištenje u mirovini uz mogućnost povlačenja istih sredstava i prije isteka roka dospijeca (Uredba (EU) 2019/1238).

Jedna od njegovih glavnih karakteristika odnosi se na prenosivost koju ostvaruje ako štediša promijeni zemlju boravišta (Uredba (EU) 2019/1238). Pružatelj usluge se može

mijenjati svakih 5 godina, dok štediša mogu nastavljati štedjeti u istom proizvodu čak i promjenom prebivališta unutar Europske unije.

Paneuropski mirovinski proizvod omogućuje veći izbor štednje za starost koja se može ponuditi od strane različitih pružatelja financijskih usluga. Jednom registriran proizvod može se distribuirati u cijeloj Europskoj uniji. Štediša paneuropskog mirovinskog proizvoda može nastaviti štedjeti i ako se dođe do promjene njegove poslovne situacije, promjene poslodavca, promjene radnog vremena s punog na nepuno ili obrnuto i ako promjeni status zaposlenosti u samozaposlenog ili nezaposlenog (EIOPA, b.d.). Calu i Stanciu (2018.) opisuju karakteristike ovog proizvoda kao standardiziranog na cijelom području Europske unije na način da građanima omogućuje proširenje njihovih primanja u mirovini uz postojeće državne i profesionalne mirovine. Paneuropski mirovinski proizvod upotpunjuje mirovinski jaz u zemljama u kojima su javne mirovine glavni izvor mirovinskog dohotka, a uloga profesionalnih mirovinskih sustava beznačajna (Hadad et. al. 2023.). Države članice zasebno postavljaju uvjete koje je potrebno zadovoljiti, ali i mogućnosti poreznih poticaja i zaštitu potrošača preko Europske unije (European Commission, b.d.). Porezni sustav paneuropskog mirovinskog proizvoda na razini Europske unije uspostavljen je na prihvatljivoj, poticajnoj razini. Porezni sustavi na razini Europske unije su određeni državama članicama, no važno je da paneuropski mirovinski proizvodi nisu u lošijoj poziciji, nego što bi bili od drugih mirovinskih osiguranja (Đenić Šimundić, 2018.).

Prije ugovaranja paneuropskog mirovinskog proizvoda, važno je analizirati Dokument s ključnim informacijama (KID), koji pruža informacije o važnim značajkama proizvoda. (Hanfa, b.d.). KID treba sadržavati naziv proizvoda i identitet izdavatelja, vrste ulaganja kojima je financijski proizvod namijenjen, profil rizika koji obuhvaćaju gubitke koji mogu nastati prilikom ulaganja u ovakvu vrstu proizvoda, profil prinosa istog proizvoda, troškove koji nastaju vezano uz ulaganje te ostale informacije koje su potrebne prilikom ulaganja u ovakvu vrstu proizvoda, poput savjeta, načina ulaganja žalbi i slično (Ureba (EU) 2019/1238). Također, kako bi se zaštitili potrošači važno je biti transparentan, pogotovo u naknadama i pristojbama koje je potrebno izdvojiti prilikom ulaganja.

Tablica 7 Faze paneuropskog mirovinskog proizvoda

Faza prikupljanja sredstava	Faza isplate sredstava
Razdoblje prikupljanja sredstva na računu štediša	Razdoblje dobivanja bogatstva na račun štediša, što je ostvarivo kroz: - Anuitet - Paušalne nagodbe - Postupno povlačenje - Kombinacija

Izvor: Izrada autora (European Pension, b.d.)

Prije nego što paneuropski mirovinski proizvod uopće dođe u fazu prodaje potrošačima, važno je da je registriran zbog zaštite potrošača. Nadzorna tijela zadužena su za usklađivanje registracije i zahtjeva prema kojima bi paneuropski mirovinski proizvod trebao biti uspostavljen (EIOPA, b.d.). Tablica 7 prikazuje faze paneuropskog mirovinskog proizvoda koje se dijele na fazu prikupljanja sredstva i fazu isplatu sredstava. Faza prikupljanja sredstva događa se na računu štediša nakon što ugovori ulaganje u paneuropski proizvod zajedno sa odgovarajućim karakteristikama. Faza isplate ostvaruje se nakon isteka ugovorenog vremena i može se ostvariti kroz anuitet, paušal, postupno povlačenje ili kombinacijom ovih tri oblika. Štediša mogu odabrati način isplate po zaključenju ugovora. Mogu imati i više računa, odnosno podračuna koji se odnose na dio računa na nacionalnoj razini koji je usklađen sa pravnim zahtjevima i postavljenim uvjetima. Njihov oblik se može izmijeniti jednu godinu prije početka isplate (Ureba (EU) 2019/1238).

4.3 Prednosti prilikom ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod

Jedna od glavnih prednosti paneuropskog mirovinskog fonda je sigurnost mirovine. Portfelj je diverzificiran, a struktura ulaganja je pravilno raspoređena što znači da su sredstva uložena u instrumente koji omogućuju ostvarenje prinosa. Ovakav oblik štednje je siguran, pružene su obvezne tehnike kojima se ostvaruje smanjenje rizika ili jamstvo za

uloženu imovinu. Lokalni rizici su smanjeni jer se donose uvjeti ulaganja na razini cijele Europske unije (Finax, b.d.).

Štediša u mogu prenositi svoja prava u Europskoj uniji ukoliko rade u nekoliko država članica (Hanfa, b.d.). Prijenos štednje je jednostavan prijenos unutar Europske unije neovisno o kojoj zemlji je riječ, zbog čega je smanjena razina rizika sve do odlaska u mirovinu. Iznos se isplaćuje kroz mirovinu u iznosu i periodu koji štediša odredi. Mirovine također mogu biti veće zbog ulaganja u dionice velikih kompanija diljem svijeta. Troškovi su niski, odnosno naknade su svedene na minimum. Također, približavanjem trenutka odlaska u u mirovinu, imovina više nije toliko podložna promjenama na tržištu kapitala (Goldman Sachs, 2024.).

Paneuropski mirovinski proizvod ističe se postavljenim jasnim uvjetima za jednostavno donošenje odluka čime se dolazi do bezbrižne uštede. Odlikuje se i transparentnošću, štediša su informirane o troškovima, strategiji, ulaganja, rizicima, prinosima i mirovinama (European Pension, b.d.). Pogodnost koju obuhvaća ovakav način štednje za mirovinu očituje se u mogućnostima koje pojedinac ima ako određeni broj godina provede izvan svoje matične države ili često mijenja mjesto prebivališta (Ministarstvo financija, 2023.).

Tablica 8 Prednosti ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod

Za građane	dodatna oblik štednje za mirovinu, mirovina se kreće s građanima kako se mijenjaju životne okolnosti
Za države	razvoj privatnih mirovina nadopunjujući i podupirući dugoročnu održivost postojećeg stanja, jačanje profesionalnih mirovina temeljem unije tržišta kapitala
Za poslodavce	dodatna naknada zaposlenicima, vrijedno za mala i srednja poduzeća koja nisu obuhvaćena mirovinskim aranžmanima
Za industriju fondova	jednostavan, fleksibilan i prenosiv odlazak u mirovinu

Izvor: Izrada autora (Funered et.al., 2017.)

U tablici 8 su prikazane prednosti koje se ostvaruju prilikom ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod. Prednosti se ostvaruju na razini države, poslodavca, industrije fondova i pojedinca. Najveća prednost koju ostvaruje pojedinac je, naravno, dodatan izvor prihoda u budućnosti, dok je za poduzeća primarni cilj financiranje projekata.

Još jedna od prednosti koja se želi postići je stvaranje unije tržišta kapitala koja bi trebala dovesti do rasta broja radnih mjesta u Europi (Societe generale, 2022.). Fondovi bi stvorili novi izvor financiranja dugoročnih ulaganja što bi doprinijelo gospodarskom rastu i povećanju razine zaposlenosti. Dostupnost dugoročnih sredstava produbljuje tržište kapitala i omogućuje financiranje poduzeća čime se rasterećuju ostali oblici zaduživanja, putem bankovnih kredita čime se ostvaruju veći prinosi nego kratkoročnim ulaganjima. Također, ulaganjem u paneuropski mirovinski proizvod ostvaruje se i ekonomija razmjera koja označava smanjenje jediničnih troškova porastom obujma proizvodnje čime se diverzificira rizik. Razloga tomu je rast obujma proizvodnje, tržišta koje se proširuje izvan nacionalnih granica na Europsku uniju (Enciklopedija b.d.).

Dodana vrijednost paneuropskog mirovinskog proizvoda postiže se i kroz slobodu kretanja ljudi, zato što se pojedinci mogu slobodno kretati diljem Europske unije jer nisu vezani za jednu vrstu proizvoda specifičnog za jednu zemlju. Europska unija zastupa nadnacionalne sporazume koji donose veće koristi državama članicama. Ostvaruje se veći broj štediša koji mogu ulagati u bolje i jeftinije proizvode zbog većeg izbora proizvoda. Također, više je i pružatelja usluga, zbog veće baze kupaca, pojednostavljeno zakonodavstvo i manje troškova. Država je više uključena u gospodarske aktivnosti, a ostvaruju se i neizravni učinci bolje raspodjele financijskih sredstava. Sve navedeno rezultira rastom BDP-a što ima pozitivan učinak i na fiskalne politike države (European Parliament, 2018.).

Paneuropski mirovinski proizvod predstavlja ne tako konzervativnu vrstu ulaganja. U svom portfelju sadrži i rizičnije financijske instrumente. U njega se može ulagati od dana rođenja, što znači da pojedinci imaju vrlo dug period ulaganja. Sa manjim iznosom izdvojenih sredstava svaki mjesec moguće je ostvariti pozamašnu količinu ušteđenih sredstava danom umirovljenja. Ukoliko je pojedinac nezaposlen, fleksibilniji je prilikom korištenja vlastite štednje, nego što je to slučaj kod ostalih vrsta štednji za mirovinu (Vrhovec Sekač, 2024.).

4.4 Rizici koji nastaju prilikom ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod

Paneuropski mirovinski proizvod noviji je proizvod na tržištu što je jedan od razloga zašto je ovaj proizvod rizičan. Kod ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod najviše su prisutni sistemski, investicijski, tržišni, tečajni, kamatni, cjenovni, kreditni, rizik druge ugovorne strane i likvidnosti.

Sistemski rizik označava svaki rizik kojem je neki financijski sustav izložen. On može imati negativne posljedice na dio ili cijeli financijski sustav, što posljedično djeluje i na cijelo gospodarstvo (Hanfa, 2019.).

Investicijski rizik je specifičan kod svih ulaganja u vrijednosnice, odnosno investicije. On ovisi o mogućim rezultatima. Proporcionalno je povezan sa varijabilnosti prinosa, odnosno kako raste varijabilnost prinosa, tako raste i investicijski rizik (Deković, Ž. et. al., 2017.). Investicijski rizik se ne ističe u velikoj mjeri prilikom ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod iz razloga jer paneuropski mirovinski proizvod predstavlja pasivnu vrstu ulaganja.

Tržišni rizik predstavlja vjerojatnost da će promjena uvjeta uzrokovana uvjetima u državi, političkim ili ekonomskim dovesti do smanjenja vrijednosti financijskog instrumenta. Tržišni rizik u sebi sadrži i elemente tečajnog, kamatnog i cjenovnog rizika. Tržišni rizik se smanjuje dužim horizontom ulaganja te se na taj način ne ističe prilikom ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod.

Tečajni rizik je rizik do kojeg dolazi zbog promjene vrijednosti strane valute u odnosu na referentnu. Diverzifikacijom ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod smanjuje se valutni rizik jer obuhvaća više ulaganja iz različitih zemalja. Kamatni rizik nastaje promjenom kamatnih stopa do čega dolazi smanjenjem vrijednosti ulaganja. Cjenovni rizik nastaje zbog smanjenja vrijednosti financijskog instrumenta uzorkovane promjenom cijene.

Kreditni rizik je vjerojatnost da dužnik, odnosno izdavatelj financijskog instrumenta neće biti u mogućnosti djelomično ili u cijelosti podmiriti svoje obaveze po dospijeću što negativno djeluje na likvidnost i vrijednost imovine paneuropskog mirovinskog fonda. Dugoročni kreditni rizik izdavatelja je vrsta kreditnog rizika, a odnosi se na izdavatelja

dužničkog vrijednosnog papira, odnosno neispunjavanje obveza od strane dužnika što je tipično za paneuropski mirovinski proizvod jer se on najčešće ugovara u dugom roku.

Koncentracijski rizik se odnosi na vjerojatnost da grupa povezanih osoba koje povezuje zajednička značajka (gospodarski sektor, geografsko područje..) utječe negativno poslovanje. Rizik namire je vjerojatnost da se namira neće odviti sukladno dogovoru, odnosno da se obveza neće podmiriti kako bi trebala. Rizik druge ugovorne strane odnosi se na vjerojatnost da druga ugovorna strana, najčešće na tržištu koje nije uređeno, neće moći podmiriti svoje obveze o dospijeću, slično kao sa kreditnim rizikom.

Rizik likvidnosti je nemogućnost pretvaranja imovine u novčana sredstva. Rizik likvidnosti označava smanjenu mogućnost ostvarenja prodaje financijske imovine po cijeni približno jednakoj fer vrijednosti do čega dolazi uslijed promjena u razlici između kupovne i prodajne cijene. Rizik novčanog tijeka označava nemogućnost ispunjenja obveza prema dogovorenom roku dospijeća što je tipično za sve vrste bilo kakvih ulaganja (Raiffeisen mirovinski fondovi, b.d.).

Povećanjem rizika, raste i prinos što znači da rizik nije u potpunosti negativna pojava u financijskom sustavu. Osim standardno prisutnih financijskih rizika koji nastaju prilikom ulaganja, važno je napomenuti i troškove koji imaju utjecaj na složenu kamatnu stopu, zbog dugoročnog vremenskog razdoblja.

Također, još jedan rizik koji se može javiti je dvostruko oporezivanje, kako se štednja prebacuje iz jedne zemlje u drugu tako se može dogoditi da se paneuropski mirovinski proizvod oporezuje dva puta. Bilateralne porezne konvencije trebaju aktivno pratiti oporezivanje kako ne bi došlo do dvostrukog oporezivanja ili neoporezivanja (European Parliament, 2018.).

Kako bi se uspješno održao financijski sustav stabilan, važno je upravljati navedenim rizicima preko makroprudencijalnih politika. Makroprudencijalne politike se koriste za identificiranje i ublažavanje rizika na razini cijele države ili, u slučaju paneuropskog mirovinskog fonda, koriste se na razini Europske unije. Stabilan financijski sustav označava nesmetano funkcioniranje segmenata financijskog tržišta (Hanfa, 2019.).

4.5 Integracija paneuropskog mirovinskog proizvoda na financijsko tržište

Integracija paneuropskog mirovinskog proizvoda ključna je za stabilnost financijskog tržišta Europske unije. Na taj način sustavi postaju učinkoviti na cijelom području, bez obzira na granice zemalja (ESB, b.d.). Financijska integracija najvažniji je uvjet jedinstvenog tržišta na području Europske unije kojoj se teži prilikom ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod. Donosi i značajne koristi koji mogu utjecati na rast ulaganja i zapošljavanja unutar svih država članica, zato što se na taj način štednja ulaže u investicije kojima je potrebno (Europska komisija, 2017.).

Paneuropski mirovinski proizvod predstavlja proizvod koji doprinosi integraciji tržišta kapitala jer pomaže dugoročnom financiranju gospodarstva uzimajući u obzir svoju strukturu kojom doprinosi jačanju ulaganja (Uredba, 2019/1238).

Paneuropski mirovinski proizvod ističe se na važnosti integracije poreznog i povlaštenog tretmana što je u nadležnosti pojedinačnih država članica (EIOPA, b.d.). Prilikom integracije paneuropskog mirovinskog proizvoda na financijsko tržište važno je utjecati na razinu ESG čimbenika koji doprinose povećanju koristi uz smanjenje troškova (Uredba, 2019/1238). Europska komisija objavljuje preporuke kojom se može odnositi prema kojoj bi svaka država članica, nakon što pokrene upotrebu paneuropskog mirovinskog proizvoda na tržištu, ostvarila povoljan porezni tretman. Na taj način država usklađuje porezno tretiranje paneuropskog mirovinskog proizvoda što dovodi do jednostavnije prilagodbe proizvoda na tržištu. EIOPA odobrava takav način korištenja jedinstvenog proizvoda na području svake državne članice, a svako nacionalno tijelo nadležno je za pružanje informacija o proizvodu u koji se ulaže. To je zadaća kojom se potiče korištenje istog proizvoda među svakom državom članicom, unificirano na području Europske unije, a jačanjem digitalizacije to i ostvaruje (EIOPA, b.d.).

Paneuropski mirovinski proizvod instrument je Unije tržišta kapitala. Unija tržišta kapitala predstavlja zajednicu jedinstvenog unutarnjeg financijskog tržišta na području cijele Europske unije u svrhu stvaranja jedinstvenog, sigurnijeg i transparentnog financijskog poslovanja (European Commission, b.d.). Unija tržišta kapitala usmjerava prikupljeni kapital poduzećima kako bi se financirali dugoročni projekti i zadovoljila dugoročna mirovinska potreba.

Zakonodavni segment osnivanja tržišta kapitala donesen je u lipnju 2019. godine jedinstvenim segmentom koji se naziva paneuropski mirovinski proizvod (Europski revizorski sud, 2020.). Iz aspekta Europske unije, osmišljen je i kako bi se smanjili nedostaci europske monetarne unije, odnosno osigurala likvidnost na dugoročnoj razini (Cunha Rodrigues 2019.). Unija tržišta kapitala, malim poduzećima, s jedne strane olakšava prikupljanje kapitala, dok s druge strane Europa postaje privlačno mjesto za poduzeće i ulagače. Cilj je ostvariti veći izbor financiranja poduzeća nižim troškovima što se posebno odnosi na mala i srednja poduzeća, povećanje broja radnih mjesta, stvaranje novih prilika i za štediše i ulagače, stvaranje otpornijeg gospodarstva, pomoć zelenom ulaganju i stvaranjem konkurentnije Europske unije (European Commission, b.d.). Zemlje Europske unije kroz integraciju financijskih tržišta žele ostvariti situaciju razdoblja prije krize. Unija tržišta kapitala ostvaruje nove mogućnosti prvenstveno za male investitore, zašto što tako jača tržišnocentrično financijsko tržište u Europi što posljedično završava razvojem financijskog tržišta (Globan, 2020.).

Financijske aktivnosti unije tržišta kapitala lakše je obavljati uz adekvatan nadzor unutar svih država članica. Kolektivni nadzor unije tržišta kapitala otkriva izvor rizika, odnosno pomaže prilikom sprječavanja rizika. Na taj način, financijska integracija pomaže u sprječavanju nastanka krize i zaraza ako dođe do bilo kakvih nepovoljnih šokova. Europska komisija nastoji izravnim nadzorom smanjiti prekogranične prepreke, odnosno promicati integraciju financijskih tržišta kroz smanjenje rizika i prepreka. Snažnijom financijskom integracijom osiguravaju se koristi za sve koji ulažu u ovaj proizvod, ali osim toga i za poduzeća te samu Europsku uniju (EU, b.d.).

4.6 Mogućnosti razvoja paneuropskog mirovinskog proizvoda

Imovina mirovinskih fondova na globalnoj razini sve više raste. Mirovinski proizvod da bi uspješno postojao na tržištu mora ispuniti zahtjeve kojima se obećava kvaliteta (Lanno, 2017.). Jedan od načina kojim se želi istaknuti razina kvalitete proizvoda je opisivanjem paneuropskog mirovinskog proizvoda kao najvažnije inicijative do sada poduzete unutar Unije tržišta kapitala (Lanno, 2017.). Razvoj tržišta kapitala važan je faktor i u daljnjem razvoju financijskog i gospodarskog sustava. Da bi se paneuropski mirovinski proizvod razvio na financijskom i gospodarskom sustavu, odnosno utjecao na sam razvoj istog,

važno je da financijski proizvod bude atraktivan. Atraktivnost proizvoda se ostvaruje profitabilnošću, transparentnošću i sigurnošću kroz kvalitetu ulaganja koja ga karakterizira (Bar, 2022.).

Poboljšanje razvoja privatne mirovinske štednje u svrhu povećanja učinkovitosti, ostvaruje se diverzifikacijom, inovacijom i razmjerima gospodarstva na strani davatelja mirovina (Hooghiemstra, 2020.). Paneuropski mirovinski proizvod ističe se načinom razvoja, zbog neovisnosti između poslodavca i radnika, odnosno individualni račun radnika (Đenić Šimundić, 2018.). Mogućnost za razvoj paneuropskog mirovinskog proizvoda na području Europske unije postoji. Stanovništvo je i dalje u trendu starenja, odnosno sve je manje onih koji rade za starije čiji trend ne nazire promjenu. Dodatan izvor sredstava potreban je svakoj umirovljenoj osobi što mladi nastoje sve više shvatiti i na taj način pomoći u razvoju paneuropskog mirovinskog proizvoda. Daljnji nastavak širenja istog se predviđa, uz određenu dozu sigurnosti u svakoj zemlji zasebno.

Već spomenuto širenje digitalizacije također pomaže u razvoju paneuropskog mirovinskog proizvoda i prihvaćanje istog unutar različitih država. Jednostavnost njegovog sklapanja virtualno, ostvarit će prednosti takvom mogućnosti ugovaranja dodatnog izvora štednje za starost. Daljnjim jačanjem digitalizacije doći će i do jednostavnosti izvještavanja o promjenama, odnosno naprecima u daljnjem razvoju i širenju paneuropskog mirovinskog proizvoda na financijskom tržištu.

Sredstva prikupljena ulaganjem u paneuropski mirovinski proizvod mogu zadovoljavati kriterije različitih pružatelja iste usluge. Razvoj istog moguć je i iz razloga jer odlikuje karakteristikama kojima ostvaruje različite prednosti na tržištu kapitala. Ne samo na tržištu kapitala, već i na cijelom financijskom tržištu kroz ostvarenje brojnih, već spomenutih, koristi (European Parliament, 2018.).

Prema Uredbi, jedan od načina razvoja proizvoda na financijskom tržištu je i zaštita potrošača. Ona dobiva na sve većem značenju posljednjih godina jer štediše ne žele ulagati u instrumente na tržištu kojima njihov status može biti ugrožen. Uredba ističe da su upravo potrošači na zavidnoj poziciji prilikom ulaganja što doprinosi razvoju paneuropskog mirovinskog proizvoda diljem Europske unije (Uredba (EU) 2019/1238).

5 Istraživanje potencijala ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod kao u novi oblik dobrovoljnog mirovinskog osiguranja

5.1 Metodologija anketnog istraživanja

S ciljem potencijala primjene paneuropskog mirovinskog fonda u Republici Hrvatskoj i korištenja iste od strane studenata, buduće radne snage, te mladih, odnosno od nedavno radne snage, korištena je metoda anketnog istraživanja. Anketno istraživanje je postupak prikupljanja informacija od pojedinaca odgovorima na postavljena pitanja (Check i Shutt, 2021.). Ankete se koriste za opisivanje i istraživanje ljudskog ponašanja u društvenim i psihološkim istraživanjima (Singleton i Stratis, 2009.). Također se ističu i kao najčešći instrument kojim se provode istraživanja iz područja znanstvene i stručne analize (Brajdić, 2002.). Sudionicama treba biti jasno što se anketom namjerava postići, odnosno što se njome preispituje. Postoje dvije metode anketiranja, a to su metoda prikupljanja i metoda analize podataka (Dee Leuw et.al., 2008.). Cilj ankete treba biti nedvosmisleno definiran i ona bi se trebala što jednostavnije provesti uz postavljene međuovisne varijable koje ga žele dokazati (Dumičić i Žmuk, 2006.). Nakon toga slijedi analiza podataka. Analizom podataka analizirani su dobiveni podaci i povezivani sa zaključcima koji su izvedeni iz postavljenih hipotezi. Podaci prikupljeni u ovom istraživanju analizirani su u IBM SPSS Statistics-u, programu prilagođenom za statističke analize. Izvučene su osnove deskriptivne statistike i korelacijska analiza. Deskriptivna statistika je postupak kojim se uređuju, grupiraju, tabeliraju i grafički prikazuju statistički podaci koji služe za izračunavanje različitih veličina za što su dani podaci (Bahovec i Erjavec, 2018.). Deskriptivnom statistikom su prikazani podaci, nakon što su sakupljeni i organizirani, sažetim opisom te numeričkim i grafičkim oznakama. Podaci su stavljeni u međuovisnost gdje je korelacijskom analizom zaključeno je 5 ključnih stavki. Korelacijska analiza označava utvrđivanje pokazatelja jakosti i smjera statističkih veza između različitih pojava. Važno je da se između njih ne pretpostavlja nikakav uzročno-posljedični odnos (Bahovec i Erjavec, 2018.). Za izračun korelacijskog koeficijenta, koristio se Spearmanov koeficijent. On mjeri povezanosti između varijabli i značajnosti međuovisnih tvrdnji (Bahovec i Erjavec, 2018.).

5.2 Podaci prikupljeni anketnim istraživanjem

Anketno istraživanje o paneuropskom proizvodu kao novom obliku dobrovoljnog mirovinskog osiguranja provedeno je u razdoblju od početka lipnja do kraja kolovoza 2023. godine na uzorku od 207 ispitanika. Upitnik se sastoji od 32 pitanja, a strukturiran je putem online platforme Google Forms. Pitanja su formulirana tako da pokriju glavna područja kojima se samo istraživanje bavi. Prvo područje temeljeno je na demografsko – socijalnim značajkama ispitanika. Sljedeće područje odnosi se na zainteresiranost ispitanika za štednju na različite načine i u različitim financijskim institucijama, informiranost o štednji, kao i informiranost o proizvodima mirovinskih fondova s naglaskom na treći stup mirovinskog osiguranja. Zadnje područje odnosi se na znanje i stavove ispitanika o paneuropskom mirovinskom proizvodu, odnosno privlačnosti njegovih karakteristika prilikom odabira štednje. Sva pitanja iz upitnika postavljena su u obliku zatvorenog tipa kod kojih je bilo moguće označiti isključivo jedan odgovor. Nekoliko pitanja formulirano je u obliku Likertove skale, ali su također postavljene u obliku pitanja višestrukog odabira od kojih je moguće označiti samo jedan odgovor. Sva pitanja su obavezna što znači da se na svako pitanje treba odgovoriti kako bi upitnik bio riješen. Svako pitanje sastavljeno je tako da ne insinuiraju točan odgovor niti navodi ispitanika na rješenje. Upitnik je u potpunosti anonim i ni na koji način se ne može ustvrditi identitet osobe koja je riješila upitnik. Anketni upitnik je podijeljen putem društvenih mreža (WhatsApp, Facebook, Facebook Messenger). Dakle, svi odgovori su prikupljeni elektroničkim putem. Iako je pristup anketnom upitniku bio moguć svima, bez obzira na dob, spol, stručnu spremu i radni status, ciljana skupina bili su studenti, odnosno buduća mlada radna snaga kao i mladi koji su tek stupili na tržište rada. Za potrebe izrade grafičkog prikaza prikupljenih podataka koristio se MS Excel.

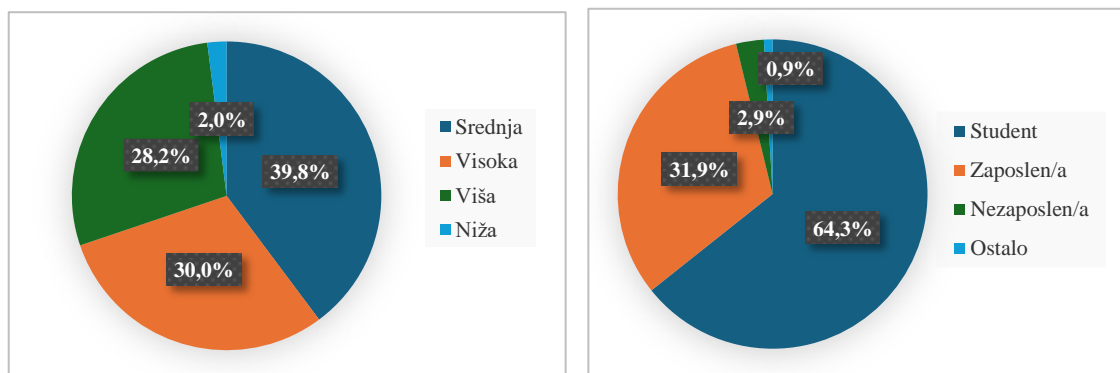
5.3 Rezultati dobiveni anketnim istraživanjem

Prvi dio anketnog upitnika vezan je uz područje demografsko – socijalnih značajka ispitanika.

Rezultatima ankete utvrđeno je da se radi o uzorku od najviše mladih, odnosno 69,1% ispitanika je u dobi 19-24 godine, 24,6% je u dobi 25-34 godine. U uzorku je i 3,4% osoba 0-18 godina, 1,9% osoba 45-54 godine i 1% u dobi 35-44 godina.

Grafikon 12 prikazuje udio ispitanika prema razini stručne spreme i zaposlenosti. Razina stručne spreme ispitanika koji su sudjelovali je srednja (39,8%), visoka (30%), viša (28,2%) i niža (2%). Najveći udio zauzimaju studenti (64,3%) i zaposleni (31,9%). Nezaposleni zauzimaju udio od 2,9%, dok su se dvije osobe svrstale pod „ostalo“, jedna pod „učenik“, a jedna pod „rad od kuće“.

Grafikon 12 Udio ispitanika prema razini stručne spreme i zaposlenosti

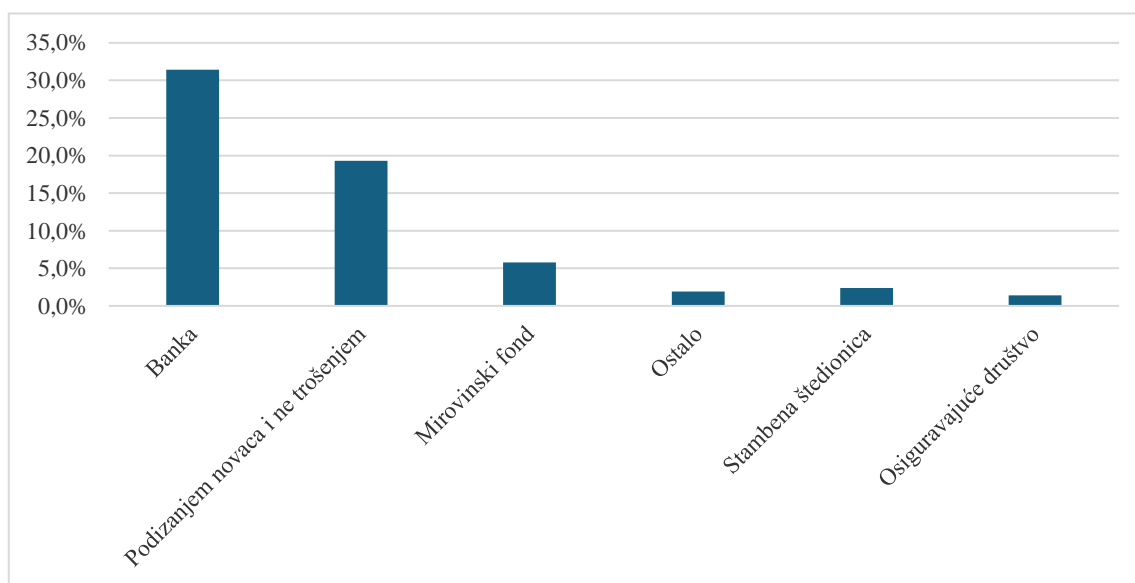

Izvor: Izrada autora na temelju podataka dobivenih istraživanjem

Najveći postotak ispitanika (22,8%) dolazi iz manjeg grada, odnosno onog koji ima manje od 10.000 stanovnika, zatim slijede oni iz srednjeg grada, odnosno onog koji ima između 10.000 i 100.000 stanovnika te većeg grada koji ima više od 100.000 stanovnika (oboje 21,8%), nakon toga oni iz sela (21,4%) i oni iz općine (12,2%)

Sljedeće područje anketnog upitnika odnosi se na zainteresiranost ispitanika za štednju na različite načine i u različitim financijskim institucijama, informiranost o štednji, kao i informiranost o proizvodima mirovinskih fondova s naglaskom na treći stup mirovinskog osiguranja. 62,8% ispitanika štedi, dok 37,2% ispitanika ne štedi.

Grafikon 13 Način štednje populacije koja štedi

Izvor: Izrada autora na temelju podataka dobivenih istraživanjem

Grafikon 13 prikazuje populaciju koja štedi s obzirom na način na koji štedi. Najviše ispitanika štedi u banci (31,4%), zatim slijede oni koji „podižu novac i ne troše isti“ (19,3%), nakon toga, njih 5,8% štedi u mirovinskom fondu, 2,4% u stambenoj štedionici, 1,4% u osiguravajućem društvu, jedna osoba se izjasnila da „štedi u kasci“, jedna „ulaganjem u različite investicijske instrumente“ te dvije da „izdvajaju novce sa tekućeg računa na žiro“

Iako većina ispitanika štedi, ostatak koji ne štedi, to ne čini najviše iz razloga jer su im „potrebni novci koje imaju“ (18,6%), „ne zanima ih to“ (5,6%), „premale su kamate na štednju“ (4,8%), „nemaju dovoljno znanja o štednji“ (3,4%), smatraju da je štednja rizična, odnosno „strah ih je da ne ostanu bez novaca“ (2,9%) te je „štednja komplicirana i nerazumljiva“ (1,9%).

Za mirovinu u 3. stupu štedi 84,5% ispitanika, dok 15,5% ispitanika ne štedi dobrovoljno za mirovinu u 3. stupu mirovinskog osiguranja. Od onih koji ne štede, 7,2% „ne zna planiraju li“, 4,9% ih „planira“, dok ih 3,4% „ne planira“. Razlog zašto je tomu tako je da je „svijest o dobrovoljnoj mirovinskoj štednji premalo zastupljena u Republici Hrvatskoj“ za 87,9% ispitanika, dok njih 12,1% smatra suprotno. Osim toga, njih 90,8% smatra da će „vlastita štednja za mirovinu postati sve aktualnija“, a njih 9,2% smatra da neće.

Na pitanje koliko smatrate da je važno savjetovanje i informiranost o karakteristikama štednje, najviše ispitanika je odgovorilo da je uglavnom važno (44,9%) te da je u potpunosti važno (41,5%), 6,3% ispitanika smatra da niti je važno niti je nevažno, 5,3% ispitanika smatra da je u potpunosti nevažno, dok 1,4% ispitanika smatra da je uglavnom nevažno.

Isto tako, 47,3% ispitanika smatra da je u potpunosti važno da se štednja može povući u ušteđenom iznosu kada dođe vrijeme isplate, 35,3% ispitanika smatra da je uglavnom važno, njih 12,1% da niti je važno niti nevažno, 2,9% smatra da je u potpunosti nevažno i 2,4% smatra da je uglavnom nevažno.

Korelacijskom analizom utvrđeno je da postoji statistički značajna pozitivna povezanost između savjetovanja i informiranosti o karakteristikama štednje te važnosti da se štednja može povući u ušteđenom iznosu kada dođe vrijeme za to. Korelacijski koeficijent iznosi 0.413 što znači da ispitana populacija smatra da rastom važnosti savjetovanja i informiranosti o karakteristikama štednje, raste i važnost o mogućnostima povlačenja štednje u trenutku kada dođe vrijeme za to.

Tablica 9 Korelacijska analiza

Spearmanov koeficijent		Koliko smatrate da je važno savjetovanje i informiranost o karakteristikama štednje?	Koliko Vam je važno da štednju možete povući u ušteđenom iznosu u kojem želite kada dođe vrijeme isplate?
Koliko smatrate da je važno savjetovanje i informiranost o karakteristikama štednje?	Korelacijski koeficijent	1.000	0.413*
	Signifikantnost (dvosmjerni test)		0.000
	N	207	207
Koliko Vam je važno da štednju možete povući u ušteđenom iznosu u kojem želite kada dođe vrijeme isplate?	Korelacijski koeficijent	0.413*	1.000
	Signifikantnost (dvosmjerni test)	0.000	
	N	207	207
* Korelacija je značajna na razini od 0.01 (dvosmjerni test)			

Izvor: Izrada autora na temelju podataka dobivenih istraživanjem

Zadnje područje odnosi se na ispitivanje o znanju i stavovima ispitanika o paneuropskom mirovinskom proizvodu, odnosno privlačnosti njegovih karakteristika prilikom odabira štednje.

Na pitanje jeste li ikada razmišljali o radu u inozemstvu (na području Europske unije), 67,1% ispitanika odgovara da je, 32,9% odgovara da nije. 76,8% ispitanika smatra da je usklađivanje pravila na području Europske unije prednost, 18,8% ne zna odgovor, dok njih 4,4% smatra kako je to nedostatak. Oni koji bi radili u inozemstvu, važnost da sredstva za mirovinu budu izdvojena kod istog pružatelja usluga ističe se kod 43% ispitanika kojima je to važno, za 27,5% ispitanika to niti je važno niti je nevažno i 17,4% smatra da je u potpunosti važno. Uglavnom je nevažno za 6,3%, dok njih 5,8% tvrdi da je to u potpunosti nevažno.

Korelacijskom analizom utvrđeno je kako postoji statistički značajna pozitivna povezanost između važnosti da prilikom odlaska u mirovinu izdvojena sredstva budu kod istog pružatelja usluge (ukoliko se radi na području Europske unije) i izbora iznosa isplate uštedenog sredstva budući da korelacijski koeficijent iznosi 0.180. Ispitana populacija smatra da ako raste važnost da sredstava koja oni izdvajaju budu kod istog pružatelja usluga, raste i važnost mogućnosti izbora uštedenog sredstva.

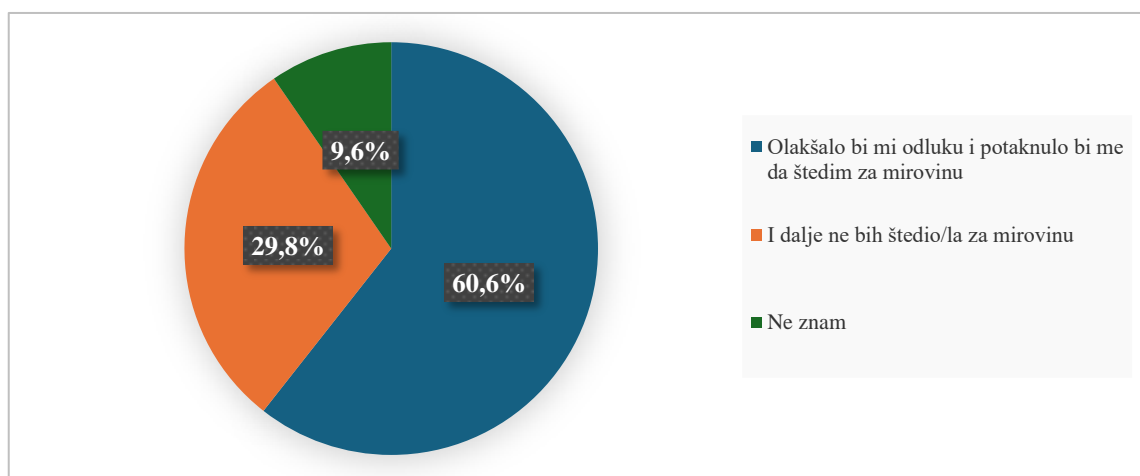
Tablica 10 Korelacijska analiza

Spearmanov koeficijent		Ako biste radili u inozemstvu, koliko bi Vam bilo važno da sredstva koja izdvajate za štednju u mirovini budu kod istog pružatelja usluge (npr. mirovinskog fonda) kao i u zemlji prebivališta?	Koliko Vam je važno da štednju možete povući u ušteđenom iznosu u kojem želite kad dođe vrijeme isplate?
Ako biste radili u inozemstvu, koliko bi Vam bilo važno da sredstva koja izdvajate za štednju u mirovini budu kod istog pružatelja usluge (npr. mirovinskog fonda) kao i u zemlji prebivališta?	Korelacijski koeficijent	1.000	0.180*
	Signifikantnost (dvosmjerni test)		0.000
	N	207	207
Koliko Vam je važno da štednju možete povući u ušteđenom iznosu u kojem želite kad dođe vrijeme isplate?	Korelacijski koeficijent	0.180*	1.000
	Signifikantnost (dvosmjerni test)	0.000	
	N	207	207
* Korelacija je značajna na razini od 0.01 (dvosmjerni test)			

Izvor: Izrada autora na temelju podataka dobivenih istraživanjem

Poticaj i olakšanje na odluku o mirovinskoj štednji u institucijama koji nisu mirovinski fondovi, nego banke i osiguravajuća društva ostvarilo bi se kod za 60,6%. Njih 29,8% ne zna, dok njih 9,6% i dalje ne bi štedjelo za mirovinu.

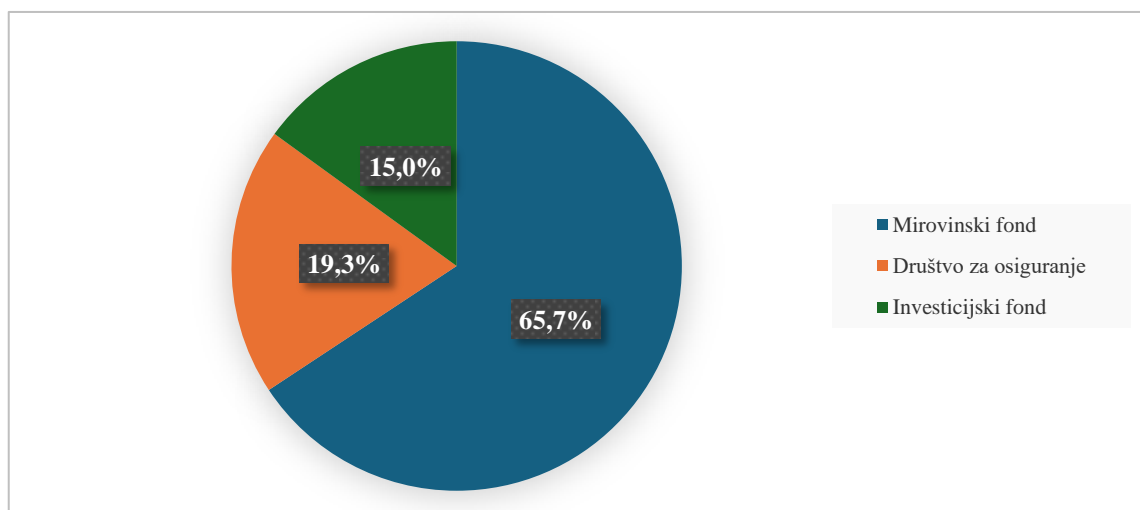
Grafikon 14 Interes populacije za sklapanje štednje u instituciji koja nije mirovinski fond, nego banka ili osiguravajuće društvo

Izvor: Izrada autora na temelju podataka dobivenih istraživanjem

Unatoč takvom razmišljanju, prilikom ugovaranja dobrovoljne mirovinske štednje i dalje najveći postotak ispitanika, 65,7%, najviše vjeruje mirovinskom fondu, njih 19,3% društvu za osiguranje, a 15% investicijskom fondu.

Grafikon 15 Stavovi ispitanika o vjernosti instituciji prilikom ugovaranja dobrovoljne mirovinske štednje

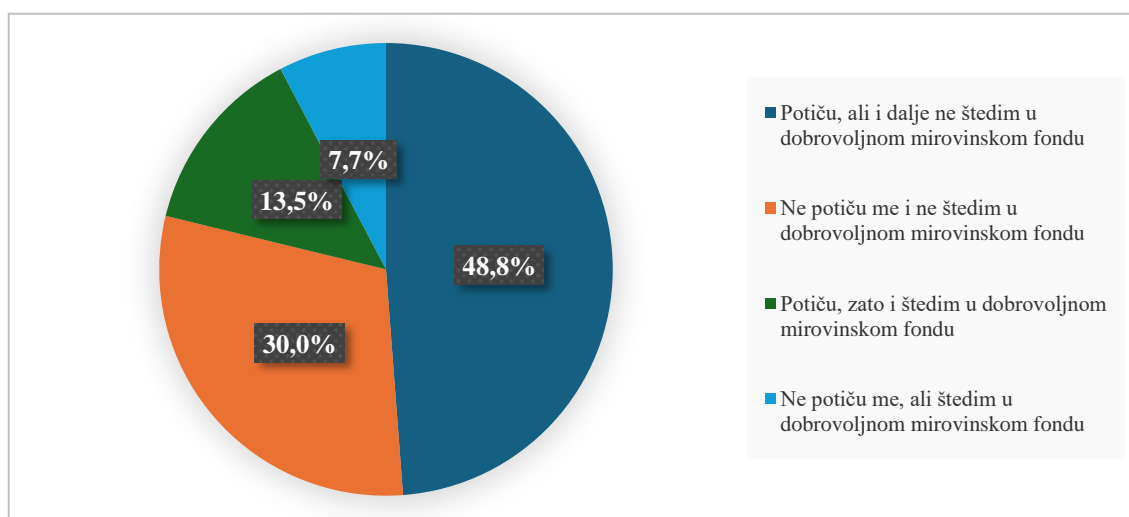

Izvor: Izrada autora na temelju podataka dobivenih istraživanjem

Osim toga, 65,7% ispitanika bi radije izabralo dobrovoljnu mirovinsku štednju sa državnim poticajima, dok njih 26,6% ne zna, njih 7,7% bi radije izabralo bez državnih poticaja.

Porezne olakšice prilikom sklapanja štednje važne su za većinu ispitanika, za njih 50,2% je to uglavnom važno, njih 31,4% smatra da je to u potpunosti važno, 12,6% ispitanika smatra da niti je važno niti nevažno. Uglavnom je nevažno za 3,5% ispitanika, dok je u potpunosti nevažno za 2,3% ispitanika. Poticaj na mirovinsku štednju, zbog poreznih olakšica ostvaruje se kod 48,8% ispitanika, njih 30% odgovara da ih ne potiču i da ne štede, tek 13,5% potiče i zbog toga štede, dok njih 7,7% odgovara da ih ne potiče, ali štede.

Grafikon 16 Stavovi ispitanika o poreznim olakšicama

Izvor: Izrada autora na temelju podataka dobivenih istraživanjem

Važnost rizika kod ugovaranja štednje se ističe kod 44,4% ispitanika, za 41,5% rizik je uglavnom važan, 9,2% smatra kako nije niti važan niti nevažan, njih 2,9% smatra kako je uglavnom nevažan, dok njih 1,4% smatra kako je u potpunosti nevažan.

Također, 30% ispitanika smatra kako ulaganje u dobrovoljne mirovinske fondove nije niti rizično, niti je, njih 25,6% smatra kako uopće nije, dok isti postotak ne zna odgovor. Čak 14% smatra kako je ulaganje u dobrovoljne mirovinske fondove rizično, a njih 4,8% kako je jako rizično.

Korelacijskom analizom utvrđeno je da postoji statistički značajna pozitivna povezanost između važnosti razine rizika prilikom odabira štednje, kao i prilikom odabira štednje u dobrovoljnom mirovinskom fondu o čemu govori korelacijski koeficijent 0.378. Ispitana

populacija smatra da rastom važnosti razine rizika prilikom odabira štednje, raste i utjecaj rizika na odabir štednje u dobrovoljnom mirovinskom fondu.

Tablica 11 Korelacijska analiza

Spearmanov koeficijent		Koliko Vam je važna razina rizika prilikom odabira štednje?	Koliko taj rizik utječe na Vaš odabir štednje u mirovinskom fondu?
Koliko taj rizik utječe na Vaš odabir štednje u mirovinskom fondu?	Korelacijski koeficijent	1.000	0.378*
	Signifikantnost (dvosmjerni test)		0.000
	N	207	207
Koliko Vam je važna razina rizika prilikom odabira štednje?	Korelacijski koeficijent	0.378**	1.000
	Signifikantnost (dvosmjerni test)	0.000	
	N	207	207
* Korelacija je značajna na razini od 0.01 (dvosmjerni test)			

Izvor: Izrada autora na temelju podataka dobivenih istraživanjem

Na odabir štednje taj rizik niti utječe niti ne utječe na 38,2% ispitanika, 30,9% smatra kako uglavnom utječe, 15,4% smatra kako u potpunosti utječe, njih 9,7% smatra kako uglavnom ne utječe, dok njih 5,8% smatra kako u potpunosti ne utječe.

Razina naknade koja se uplaćuje štednjom uglavnom utječe na odabir kod 41,5% ispitanika, na njih 26,1% niti utječe niti ne utječe, 20,3% smatra da u potpunosti utječe, uglavnom ne utječe kod 7,7% ispitanika, a kod 3,9% u potpunosti ne utječe.

Isto tako, prinosi fonda uglavnom su važni za 42% ispitanika, u potpunosti su važni za 28,5% ispitanika, niti su važni niti nisu za 25,1% ispitanika, uglavnom su nevažni za 2,4% ispitanika, dok 2% ispitanika smatra da su u potpunosti nevažni.

Korelacijskom analizom utvrđeno je da postoji i značajna negativna povezanost naknade koja se uplaćuje članstvom u mirovinskom fondu i poreznih olakšica. Korelacijski koeficijent iznosi 0.368. Povećavanjem naknada za članstvo u mirovinskom fondu, smanjuje se značenje poreznih olakšica u dobrovoljnom mirovinskom fondu. Ukoliko se u

mirovinskom fondu povećavaju naknade koje se uplaćuju, ispitana populacija smatra da će porezne olakšice imati manje značenje.

Tablica 12 Korelacijska analiza

Spearmanov koeficijent		Koliko na Vašu odluku o utječe razina naknade koju uplaćujete štednje?	Jesu li Vam važne porezne olakšice prilikom odabira štednje?
Koliko na Vašu odluku o štednji utječe razina naknade koju uplaćujete prilikom štednje?	Korelacijski koeficijent	1.000	0.368*
	Signifikantnost (dvosmjerni test)		0.000
	N	207	207
Jesu li Vam važne porezne olakšice prilikom odabira štednje?	Korelacijski koeficijent	0.368*	1.000
	Signifikantnost (dvosmjerni test)	0.000	
	N	207	207
* Korelacija je značajna na razini od 0.01 (dvosmjerni test)			

Izvor: Izrada autora na temelju podataka dobivenih istraživanjem

Izbor institucije u kojoj se štednja dogovara u potpunosti je važno za 42,5% građana, za 39,1% građana je uglavnom važno, dok za 13,5% građana niti je važno niti nevažno, uglavnom je nevažno za 2,9% građana, dok je u potpunosti nevažno za 1,4%. Korelacijskom analizom utvrđeno je da postoji statistički značajna pozitivna povezanost između važnosti prinosa prilikom odabira mirovinskog fonda i važnosti izbora institucije u kojoj se štednja ugovara. Korelacijski koeficijent iznosi 0.360 što znači da ispitana populacija smatra da rastom prinosa prilikom odabira mirovinskog fonda, raste i važnost mogućnosti izbora institucije u kojoj se štednja ugovara.

Tablica 13 Korelacijska analiza

Spearmanov koeficijent		Koliko su Vam važni prinosi prilikom odabira mirovinskog fonda u koji želite uložiti?	Koliko Vam je važan izbor institucije u kojoj ugovarate štednju?
Koliko su Vam važni prinosi prilikom odabira mirovinskog fonda u koji želite uložiti?	Korelacijski koeficijent	1.000	0.360*
	Signifikantnost (dvosmjerni test)		0.000
	N	207	207
Koliko Vam je važan izbor institucije u kojoj ugovarate štednju?	Korelacijski koeficijent	0.360*	1.000
	Signifikantnost (dvosmjerni test)	0.000	
	N	207	207
* Korelacija je značajna na razini od 0.01 (dvosmjerni test)			

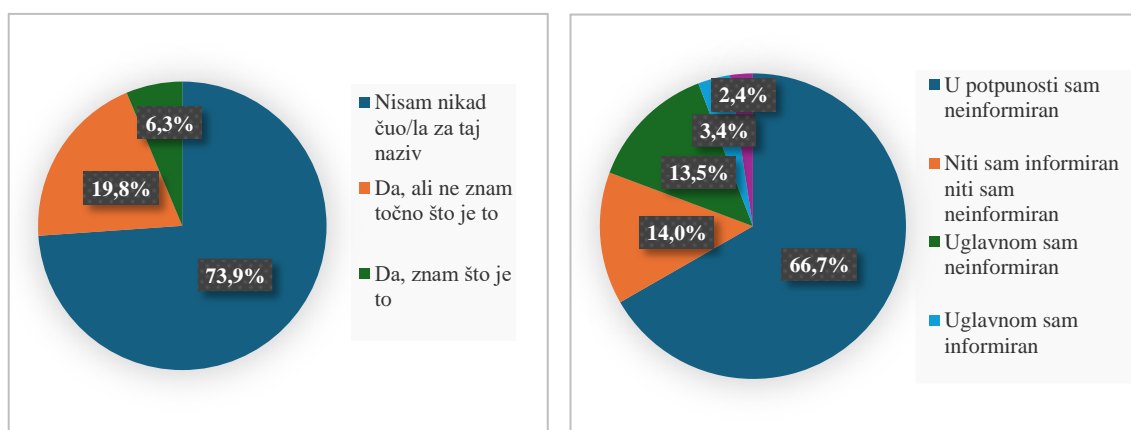
Izvor: Izrada autora na temelju podataka dobivenih istraživanjem

U nastavku su navedene ključne karakteristike koje odgovaraju paneuropskom mirovinskom proizvodu i stavovi populacije za svaku.

Na posljétku, od svih 207 ispitanika niti jedan ne štèdi u paneuropskom osobnom mirovinskom proizvodu.

U grafikonu 17 je prikazana informiranost ispitanika o paneuropskom mirovinskom proizvodu. 6,3% ispitanika je čulo i zna što je to, 19,8% je čulo, ali ne zna točno što je, dok njih 73,9% nikad nije čulo za taj naziv.

Grafikon 17 Informiranost ispitanika o paneuropskom mirovinskom proizvodu

Izvor: Izrada autora na temelju podataka dobivenih istraživanjem

Također, prikazano je i kako 66,7% populacije je u potpunosti neinformirano u vezi paneuropskog mirovinskog fonda, njih 14% nije niti informirano niti ne nije, 13,5% je uglavnom neinformirano, 3,4% je uglavnom informirano, dok je njih 2,4% u potpunosti informirano.

58,5% ispitanika smatra da štednja u paneuropskom osobnom mirovinskom proizvodu nosi veće prinose od štednje u trećem stupu mirovinskog osiguranja, dok 41,5% smatra suprotno. Isto tako, 49,3% ispitanika bi štedjelo u paneuropskom osobnom mirovinskom proizvodu kad bi znali da on nosi veće prinose od ulaganja u treći stup mirovinskog fonda, njih 43,5% odgovara da ne zna, dok njih 7,2% odgovara da im nisu bitni prinosi

5.4 Rasprava o rezultatima dobivenim anketnim istraživanjem

Nakon provedenog istraživanja, zaključuje se nekoliko ključnih stavki. Rezultati istraživanja pokazuju kako je štednja zastupljena kod velikog broja ispitanika. Čak 2/3 ispitanika štedi u nekom obliku. Najzastupljenije institucije kod kojih se ugovara štednja su banke. Oročeni depoziti najčešći su oblik štednje u kojem se financijskoj instituciji deponira određeni iznos na određeno vrijeme uz odgovarajuću kamatu zauzvrat (HNB, b.d.). Nakon njih slijede drugi oblici štednje koji se ne odnose na otvaranje računa kod financijske institucije. Ostatak ispitanika koji se izjasnio da nema otvoren nikakav oblik štednog računa iz razloga jer nema dovoljan izvor sredstava koji bi mogao izdvajati. Iduća

stavka koja se zaključuje je zainteresiranost populacije za vlastitom štednjom za mirovinu. 4/5 ispitanika štedi u trećem stupu mirovinskog fonda. S druge strane, 9/10 ispitanika i dalje smatra kako je svijest o dobrovoljnoj mirovinskoj štednji premalo zastupljena u Republici Hrvatskoj, no isti broj se nada da će ona postati sve aktualnija u budućnosti. Prema istraživanju trendova potrošača EIOPA-e, prikazana je niska pokrivenost mirovinskih fondova na području Europske unije koja nije dovoljna za minimiziranje jaza života prije i za vrijeme mirovine. Novi oblici paneuropskog mirovinskog proizvoda će jačati kako bi smanjili jaz. 20% ispitanice populacije u istraživanju koje se provelo među zemljama članicama štedi u paneuropskom mirovinskom proizvodu (EIOPA, 2022.). Stavovi o tome ispitani su u zadnjem dijelu ovog istraživanja. Rezultatima ankete utvrđena je još uvijek nedovoljna informiranost ispitanika o paneuropskim mirovinskim fondovima, no interes za ulaganje u proizvode karakteristika kakve ima paneuropski proizvod postoji. O radu u inozemstvu, odnosno na području Europske unije, razmišljalo je 2/3 ispitanika. Europska komisija potiče rad unutar granica Europske unije od strane rezidenata države članice, čak nudi preko svoje online platforme za pronalazak posao na području Europske unije naziva EURES (EURES, b.d.). 3/4 ispitanika smatra da je usklađivanje pravila u Europskoj uniji prednost, dok veliku prednost za pola ispitanice populacije predstavlja izdvajanje sredstava za mirovinu kod istog pružatelja usluge odgovorom da im je to u potpunosti ili uglavnom važno. Prilikom ugovaranja mirovinske štednje, 2/3 ispitanika ima najviše povjerenja u mirovinski fond. Porezne olakšice su u potpunosti ili uglavnom važne za 4/5 ispitanika, dok su za skoro polovicu ispitanika one poticaj na vlastitu štednju za mirovinu. S druge strane, 4/5 ispitanika prihvaća važnost razine rizika u potpunosti ili uglavnom. Još jedna od ispitanih karakteristika je razina naknade koja se uplaćuje, ona utječe u potpunosti ili djelomično kod 4/5 ispitanika. Isto tako i povlačenje uštedjenih sredstava važno je u potpunosti ili uglavnom kod 3/4 ispitanika. Prinosi su u potpunosti ili djelomično važni za 2/3 ispitanika, njih preko pola smatra da ako se štednjom u paneuropskom mirovinskom proizvodu ostvaruju veći prinosi od štednje u trećem stupu mirovinskog osiguranja, tada bi ulagali u iste. Osim ispitivanja karakteristika paneuropskog osobnog mirovinskog proizvoda, ispitana je i informiranost o proizvodu, njih čak 9/10 nije u potpunosti sigurno što je to ili nije uopće čulo za taj naziv. Korelacijskom analizom su utvrđeni zaključci koji ukazuju da rastom važnosti o savjetovanju i informiranosti o karakteristikama štednje, raste i važnost o mogućnostima

povlačenja štednje u trenutku kada dođe vrijeme za to. Također, ispitana populacija smatra da rastom važnosti razine rizika prilikom odabira štednje, raste i utjecaj rizika na odabir štednje u dobrovoljnom mirovinskom fondu. Kako raste spremnost na prihvaćanje rizika, raste i mogućnost ostvarenja većeg prinosa što utječe na spremnosti i diverzifikaciju portfelja prilikom ulaganja (Deković, Žaja i Smiljčić, 2017.). Osim toga, ako raste prinos mirovinskog fonda kod ispitane populacije, raste i važnost izbora institucije u kojoj se štednja ugovara. Korelacijskom analizom utvrđen je logičan slijed događaja, oni koji žele veće prinose, izabrat će instituciju koja im to i omogućuje. Financijske institucije djeluju na tržištu kapitala na način da, nakon što prikupe sredstva od svojih ulagatelja, plasiraju iste u vrijednosne papire (Leko, Stojanović, 2018.). Određene institucije poput mirovinskih fondova plasiraju svoja sredstva u sigurnije oblike imovine, dok su investicijski fondovi skloniji investirati u rizičnije oblike imovine čime postoji mogućnost ostvarenja većeg prinosa (Kidwell et al., 2017.). Ukoliko raste važnost da sredstva koja izdvajaju budu kod istog pružatelja usluga, raste i važnost mogućnosti izbora isplate iznosa uštedenog sredstva tako raste. Naposljetku, ukoliko se u mirovinskom fondu povećavaju naknade koje se uplaćuju, ispitana populacija smatra da će im porezne olakšice imati manje značenje. Takvi rezultati ukazuju na to da je svijest kod trenutne i buduće radne snage o paneuropskom osobnom mirovinskom proizvodu nedovoljna, no potencijal korištenja paneuropskog mirovinskog proizvoda na području Republike Hrvatske postoji. Veliki nedostatak predstavlja smanjena informiranost o mogućnostima i karakteristikama koje proizvod ostvaruje. Nedovoljnu informiranost radne snage trebalo bi zamijeniti motiviranjem pojedinaca da štede svoja sredstva koja će im omogućiti veća primanja u budućnosti kroz edukacije iz područja financijske pismenosti. Iznimnu važnost trebale bi ostvariti edukacije potencijalnih korisnika, radne snage, ali i one koji nisu zaposleni kroz detaljniji pregled prednosti i nedostataka koje paneuropski mirovinski proizvod pruža. Važno je jačati financijsku pismenost osobnim ili javnim razgovorima sa financijski educiranim osobama, bilo putem suvremenih oblika komunikacije, društvenih mreža, videozapisa na raznim internetskim kanalima i slično. Osim toga, moguće je potaknuti ulaganje i raznim pogodnostima kojima se poslodavac može koristiti. Naravno da bi i financijske institucije koje pružaju navedenu uslugu na području Republike Hrvatske trebale biti u mogućnosti pružiti dodatne pogodnosti. Treba uzeti u obzir i ograničenost hrvatskog financijskog tržišta koje još nije dovoljno razvijeno na europskoj razini, ali sa daljnjim vremenskim

odmakom, očekuje se njegovo jačanje. Stanovništvo stari, raste važnost postojanja drugih oblika štednje za starost. Odlaskom u mirovinu, životni standard pojedinca se drastično mijenja. Tome može pomoći i država. Državni poticaji koji se ostvaruju ulaganjem u treći stup mirovinskog osiguranja ostvaruju prednost kod 2/3 ispitanika. Na taj način pojedinac je siguran da će njegova sredstva, osim koliko je izdvojeno, ostvariti i dodatnu naknadu. Tako se također ostvaruje svojevrsna podrška tom načinu ulaganja. Većina nacionalnih nadležnih tijela prepoznaje veliki potencijal tržišta za buduće širenje i razvoj, a stalni naponi u povećanju komunikacije između pružatelja usluga i potencijalnih potrošača pomažu u podizanju svijesti potrošača (Ambachtsheer, Capelle i Scheibelhut, 1998.).

6 Zaključak

Na području Europe pratimo trend starenja stanovništva. Niti stanovništvo Republike Hrvatske nije u boljoj poziciji. Omjer ekonomske ovisnosti stanovništva u Europskoj uniji iznosi 56,7%, dok je u Republici Hrvatskoj 58,7%. Sukladno tomu, odlaskom u mirovinu bit će potrebno nadomjestiti razliku u načinu života izazvanu padom standarda života.

Ovo istraživanje je pokazalo kako zainteresiranost ispitane populacije za štednju u velikoj mjeri postoji. U Republici Hrvatskoj još je uvijek dominantna okrenutost štednji u banci od strane građana. No, velika je atraktivnost i dobrovoljne štednje u trećem stupu mirovinskog osiguranja. S toga ne čudi kako potencijal primjene i paneuropskog mirovinskog proizvoda na području Republike Hrvatske postoji. Ispitana populacija je zainteresirana za ulaganje u karakteristike koje paneuropski proizvod ima, a koje su ispitane kroz upitnik, samo što nije, u dovoljnoj mjeri, upućena u naziv proizvoda.

Potrebno je poraditi na informiranosti i jačanju svijesti o postojanju takvog proizvoda. Način na koji se može učiniti je obraćanjem pažnje na atraktivnost ulaganja i pogodnostima koje može tako ostvariti.

Financijske institucije koje bi odlučile prodavati taj proizvod ostvarivale bi prinose, dok bi s druge strane korisnici imali bogatiji život odlaskom u mirovinu. Jačanje informiranosti trebaju provesti nadležna tijela, a osim njih bi to trebale provoditi i same financijske institucije koje se za plasman takvih proizvoda odluče.

Perspektiva u korištenju paneuropskog mirovinskog proizvoda postoji, samo je pitanje spremnosti poduzimanja aktivnosti koji će dovesti do primjene daljnje širenja.

Literatura

1. Ambachtsheer K., Capelle R. i Scheibelhut T. (1998.), Improving Pension Fund Performance, *Financial Analyst Journal*, 54(6), 15-21, preuzeto s <https://doi.org/10.2469/faj.v54.n6.2221>
2. Avgouleas, E. i Donald, D.C. (2019.) *The Political Economy of Financial Regulation*, Cambridge: Cambridge University Press
3. AZ Mirovinski fondovi (b.d.), Dobrovoljna mirovinska štednja, preuzeto 1. svinja 2024. s https://www.azfond.hr/dobrovoljni-mirovinski-fond/?gclid=CjwKCAjw8symBhAqEiwAaTA_JN8EU6u6WwcEWEgJ7K-4FfcMmScFzCdQ6nZtovYq0zRc0Ffd7unvBoC5ZwQAvD_BwE
4. Bahovec, V. i Erjavec N. (2018.) *Statistika*, treće izdanje, Zagreb: Element
5. Bär, M. (2022.), The pan-European Personal Pension Product: key characteristics and main challenges, *Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft*, (111), 305–337., preuzeto s <https://doi.org/10.1007/s12297-022-00535-2>
6. Bejaković P. (2019.), The Croatian Pension System and Challenges of Pension Policy, u: Petak, Z., Kotarski K. (ur.), *Policy-Making at the European Periphery* (str. 229-245.), Zagreb: Sveučilište u Zagrebu
7. Blake, D., (2006.), *Pension economics*, England: John Wiley & Sons, Ltd
8. Brajdić, I. (2002), Vrednovanje anketnih upitnika sa stajališta ispitanika – menadžera u turizmu, *Tourism and hospitality management*, 8 (1-2), 65-78. <https://doi.org/10.20867/thm.8.1-2.6>
9. Calu M. i Stanciu C. (2018.), An Insight of the Future – Pan European Pension Product, *Global Economic Observer*, 6(1), 101-106. http://www.globeco.ro/wp-content/uploads/vol/split/vol_6_no_1/geo_2018_vol6_no1_art_012.pdf
10. Check J. i Schutt R. K. (2021.), *Research methods in education*. preuzeto s https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=nSWYAAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&ots=U9nrOVIGkd&sig=a7wWB8EFOy9xLXLvLPwjuNI992M&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
11. Croatia mirovinski fondovi (b.d.), Financijska pismenost, preuzeto 21. travnja 2024. s <https://www.crosig-trecistup.hr/financijska-pismenost/>
12. Cunha Rodrigues, N. (2019). The Pan-European Pension Product and the Capital Markets Union: A Way to Enhance and Complete the Economic and Monetary

- Union?. u: da Costa Cabral, N., Cunha Rodrigues, N. (ur.) *The Future of Pension Plans in the EU Internal Market*, (str. 179-191), Springer, Cham
13. De Leeuw, E. D., Hox J. J., i Dillman, D. A., (2008), *International Handbook of Survey Methodology*. New York: Lawrence Erlbaum Associates
  14. Deković, Ž., Žaja, J. i Smiljčić, I., (2017.), Rizik i financijski menadžment, *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, 11 (1-2), 123-139, preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/176763>
  15. Directive EU 2016/2341 of the European parliament and of the council of 14 December 2016 on the activities on the activities and supervision of institutions for occupational retirement provision (IORPs)
  16. Dumičić K. i Žmuk B. (2006.), Karakteristike korisnika Interneta u Hrvatskoj i reprezentativnost internetskih anketa, *Zbornik Ekonomskog fakulteta* 4(1), preuzeto s <https://ebook.efzg.hr/digital/library/sites/localsite/collect/efzg/index/assoc/HASHbeaa/d34504f1.dir/Zbornik%20EFZG%252C%20Vol.%207%20No.%202%252C%202009.%2528str.%20115-140%2529.pdf>
  17. Đenić Šimundić T. (2018.), Nova i predstojeća regulativa – PEPP & IORP II, u: Ćurković M., Krišto J., Zorić D.(ur.), *Zbornik radova s međunarodne znanstveno-stručne konferencije* (str. 60-69.), Zagreb: Hrvatski ured za osiguranje
  18. ECB (2020.), Euro area pension fund statistics: first quarter of 2023 na dan 11. kolovoza 2023., [podatkovni dokument], preuzeto s https://sdw.ecb.europa.eu/quickview.do;jsessionid=A50584076B860027E5DE04391F045F79?SERIES_KEY=451.PFBR.Q.U2.S.S129.A00.T.1.W0.S1.TEUR
  19. EIOPA (2022.), *Consumer trends report* (2022.), [e-publikacija], preuzeto s <https://www.eiopa.europa.eu/system/files/2023-01/eiopa-consumer-trends-report-2022.pdf>
  20. EIOPA (b.d.), Consument-oriented FAQs on the pan-European Personal Pension Product, preuzeto 18. travnja 2024. s https://www.eiopa.europa.eu/browse/regulation-and-policy/pan-european-personal-pension-product-pepp/consumer-oriented-faqs-pan-european-personal-pension-product_en

21. EIOPA (b.d.), Pan-European Personal Pension Product (PEPP), preuzeto 1. kolovoza 2023. s https://www.eiopa.europa.eu/browse/regulation-and-policy/pan-european-personal-pension-product-pepp_en
22. ESB (2020.), New pension fund statistics, *ECB Economic Bulletin*, preuzeto s https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2020/html/ecb.ebart202007_03~5ead7cb1dc.en.html
23. ESB (b.d.), Financial market integration, preuzeto 1. svibnja 2024. s <https://www.ecb.europa.eu/paym/integration/html/index.hr.html>
24. EU (b.d.), Aims and values, preuzeto 16. svibnja 2024. s https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_en
25. EURES (b.d.), Find a job in Europe, preuzeto 15. srpnja 2023. s <https://ec.europa.eu/eures/portal/jv-se/home?lang=hr>
26. Europe Direct (b.d.), Paneuropska osobna mirovinska štednja za veću profitabilnost mirovina u EU-u, preuzeto 10. svibnja 2024. s <https://europedirect-cakovec.eu/paneuropska-osobna-mirovinska-stednja-za-vecu-portabilnost-mirovina-u-eu-u/>
27. European central bank (2024.), Pension fund statistics, [podatkovni dokument], preuzeto s https://www.ecb.europa.eu/stats/financial_corporations/pension_funds/html/index.en.html
28. European Commission (2019.), *A Paneuropean personal product*, [e-publikacija], https://finance.ec.europa.eu/system/files/2019-02/190213-personal-pensions-factsheet_en.pdf
29. European Commission, (b.d.), What is the capital markets union?, preuzeto 11. travnja 2024. s https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/capital-markets-union/what-capital-markets-union_en?prefLang=hr
30. European Commission (2021.a), *2021 pension adequacy report: current and future income adequacy in old age in the EU. Volume 2, Country profiles* [e-publikacija], preuzeto s <https://data.europa.eu/doi/10.2767/765944>

31. European Commission (2021.b), *Long-term care report: trends, challenges and opportunities in an ageing society. Volume I*, [e-publikacija], preuzeto s <https://data.europa.eu/doi/10.2767/183997>
32. European Commission (b.d.), Employment, Social Affairs & Inclusion, preuzeto 17. travnja 2024. s <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=752>
33. European Commission (b.d.), Personal pension products, preuzeto 1. kolovoza 2023. s https://finance.ec.europa.eu/insurance-and-pension-funds/pension-funds/personal-pension-products_en
34. European Parliament (2015.), *European Union pension systems Adequate and sustainable?* [e-publikacija], preuzeto s https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/571327/EPRS_BRI%282015%29571327_EN.pdf
35. European Parliament (2018.), *Pan-European pension product* [e-publikacija], preuzeto s [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/615656/EPRS_IDA\(2018\)615656_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/615656/EPRS_IDA(2018)615656_EN.pdf)
36. European Parliament (2023.), *Understanding EU action on pensions* [e-publikacija], preuzeto s [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/753953/EPRS_BRI\(2023\)753953_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/753953/EPRS_BRI(2023)753953_EN.pdf)
37. European Pension (b.d.), Pan-European Personal Pension Product, preuzeto 19. travnja 2024. s <https://www.europeanpension.eu/>
38. Europska komisija (2017.), *Komunikacija komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskoj središnjoj banci, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru regija*, [e-publikacija], preuzeto s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52020DC0500>
39. Europska komisija (2022.), *Statistički podaci o migracijama u Europu* [e-publikacija], preuzeto s https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_hr
40. Europski parlament (2019.), *Paneuropska osobna mirovinska štednja za veću profitabilnost mirovina u EU-u* [e-publikacija], preuzeto s

- https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/economy/20180830STO11343/p_aneuropska-osobna-mirovinska-stednja-za-vecu-portabilnost-mirovina-u-eu-u
41. Europski revizorski sud (2020.), *Unija tržišta kapitala – spor početak na putu prema ostvarenju ambicioznog cilja*, [e-publikacija], preuzeto s https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr20_25/sr_cmu_hr.pdf
42. Eurostat (2023.), *Population structure and ageing*, [e-publikacija], preuzeto s https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing
43. Finax (b.d.), *Europska mirovina*, preuzeto 1. kolovoza 2023. s https://www.finax.eu/hr/proizvodi/pepp?gclid=Cj0KCQjwwISIBhD6ARIsAESAmP7jyeQJ_JqHtUIZbnnQd- yzSXR7WMdhC7Tt2MtHPdkdrQMT0HLzi30aAvFNEALw_wcB
44. Funered M., Parkes M., Withers R., Commins C. i Rooney P. (2017-), *The pan european personal pension product (PEPP)*, preuzeto s <https://files.irishfunds.ie/1497868372-PEPP-White-Paper-June-2017.pdf>
45. Globan, T. (2020.), *Financijska tržišta i euro*, u: Jovančević, R.(ur.) *Ekonomika i ekonomske politike Europske unije*, (str. 189-204), Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
46. Goldman Sachs (2024.), *Insights from European Pension Funds* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.gsam.com/content/gsam/lux/en/advisors/market-insights/gsam-insights/2024/european-pension-funds-survey.html>
47. Hadad E., Dimitrov S. i Stoilova – Nikolova J. (2023.), *Development of capital pension funds in the Czech Republic and Bulgaria and Readiness to implement PEPP*, *European Journal of Social Security*, 24(4), 342-360, <https://doi.org/10.1177/13882627221150542>
48. Hanfa (2019.), *Makroprudencijalni skener rizika* [e-publikacija], preuzeto s https://www.hanfa.hr/media/dnio5qhl/makroprudencijalni-skener-rizika-br-1_azurirano.pdf
49. Hanfa (2021.), *Financijska stabilnost*, preuzeto s <https://drive.google.com/file/d/1H-hqWWikYsHprUpB3A60D0KRu-8Um4BA/view>

50. Hanfa (2023.), *A Slovak company first to offer a pan-European Personal Pension Product (PEPP) to the Croatian market* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.hanfa.hr/news/a-slovak-company-first-to-offer-a-pan-european-personal-pension-product-pepp-to-the-croatian-market/>
51. Hanfa (2024.), Statistika – mirovinski fondovi na dan 20. svibnja 2024. [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.hanfa.hr/statistika/mirovinski-fondovi/>
52. Hanfa (b.d.), O nama, preuzeto 15. svibnja 2024. s <https://www.hanfa.hr/o-nama/>
53. Hanfa (b.d.), The pan-European Personal Pension Product (PEPP), preuzeto 18. travnja 2024. s <https://www.hanfa.hr/consumers/financial-services/pension-system/the-pan-european-personal-pension-product-pepp/>
54. HNB (b.d.), Savings, preuzeto 12. kolovoz 2023. s <https://www.hnb.hr/en/about-us/consumer-protection/key-information/savings>
55. Hooghiemstra, S. N., (2020.), The Pan-European Pension Product Regulation – Europe’s Solution to the ‘Pensions Gap’, *SSRN*, preuzeto s <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3676918>
56. HRMOD (b.d.), *Izračunajte mirovinu*, preuzeto 1. srpnja 2023. s <https://hrmod.hr/>
57. HRMOD (b.d.), Mirovine, preuzeto 17. travnja 2024. s <https://hrmod.hr/obvezna-mirovina/>
58. Hrvatska enciklopedija (b.d.), Ekonomija razmjera, preuzeto 20. travnja 2024. s <https://www.enciklopedija.hr/clanak/ekonomija-razmjera>
59. Hrvatski ured za osiguranje (b.d.), Mirovinska reforma i osiguranje, preuzeto 30. srpnja 2023. s <https://huo.hr/hr/ostale-korisne-informacije/mirovinska-reforma-i-osiguranje>
60. InfluenceMap (b.d.), The European Pension Sector and Sustainable Finance Policy, preuzeto 15. srpnja 2023. s <https://influencemap.org/report/The-European-Pensions-Sector-and-Sustainable-Finance-Policy-19502>
61. Insurance Europe, (2023.), *Pan-European pension survey: key findings* [e-publikacija], preuzeto s <https://insuranceeurope.eu/mediaitem/ce4f9788-85f7-4c2b-8f02-a0d0875421a3/Pension%20priorities%20in%20Europe%202023.pdf>

62. Kidwell D.S., Blackwell, D.W., Whidbee, D.A. i Sias, R.W. (2017.), *Financial institutions, Markets and Money*, 12th Edition, Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons,
63. Krišto, J. i dr. (2021.) Institucionalni investitori: upravljanje i tržišno okruženje, radna verzija knjige u izradi
64. Lanno K. (2017.), At last, a Pan-European Pension Product ,*ECMI Commentary*, preuzeto s https://www.ecmi.eu/sites/default/files/no_45_kl_pepps.pdf
65. Leko, V. i Stojanović, A. (2018.), *Financijske institucije i tržišta*, Zagreb: Ekonomski fakultet
66. Miletić, Z. (2018.), Komparativna analiza pokazatelja održivosti i adekvatnosti mirovinskih sustava sjedinjenih američkih država i europske unije, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru*, (24), 108-127.
<https://doi.org/10.46458/27121097.2018.24.108>
67. Ministarstvo financija (2023.), *Unapjeđenje financijske pismenosti* [e-publikacija], preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/financijska-trzista-i-financijska-pismenost/novosti-3285/3285>
68. Ministarstvo financija (b.d.), Dobrovoljna mirovinska štednja, preuzeto 30. lipnja 2023. s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/financijska-trzista-i-financijska-pismenost/drzavna-poticajna-sredstva-3290/dobrovoljna-mirovinska-stednja-3292/3292>
69. Moja socijalna sigurnost (b.d.), Dobrovoljna mirovinska štednja (III.stup), preuzeto 1. srpnja 2023. s <https://mss.gov.hr/kapitalizirana-stednja-ii-i-iii-stup/dobrovoljna-mirovinska-stednja-iii-stup/153>
70. Nestić, D., Potočnjak, Ž., Puljiz, V., Rašić Bakarić, I., Švaljek, S., Tomić, I., Vehovec M., Vukorepa, I. (2011.), Izazovi i mogućnosti za ostvarenje primjerenih starosnih mirovina u Hrvatskoj (projektna studija), *Revija za socijalnu politiku*, 18 (3), 357-396. <https://hrcak.srce.hr/75267>
71. OECD (2013.), *Government at a Glance*, preuzeto s <https://doi.org/10.1787/22214399>
72. PensionsEurope (2020.), *PensionsEurope input to the ECB review of its monetary policy strategy* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.pensionseurope.eu/system/files/PensionsEurope%20input%20to%20E>

- [CB%20review%20of%20its%20strategy%20-%20September%202020%20-%20FINAL_0.pdf](#)
73. PensionsEurope (2022.), *PensionsEurope Report 2022 – Trends and development sin funded pensions*, preuzeto s https://pensionseurope.eu/wp-content/uploads/PensionsEurope-report-2022-Trends-and-developments-in-funded-pensions_compressed.pdf
74. PensionsEurope (b.d.), Full and Observer Members, preuzeto 20. svibnja s <https://pensionseurope.eu/full-members/>
75. Puljiz, V. (2000.) Organizacija socijalne zaštite u Europskoj unije, *Revija za socijalnu politiku*, 7 (3), 363-370., preuzeto s <https://doi.org/10.3935/rsp.v7i3.252>
76. Raiffeisen mirovinski fondovi (b.d.), Dobrovoljni mirovinski fondovi, preuzeto 16. svibnja 2024. s <https://www.rmfm.hr/3-koja-je-razlika-izmedju-otvorenih-i-zatvorenih-dobrovoljnih-mirovinskih-fondova/184>
77. Raiffeisen mirovinski fondovi (b.d.), Rizici, preuzeto 23. travnja 2024. s <https://www.rmfm.hr/rizici/492>
78. Sarfati H. (2009.), Pensions at a Glance 2009: Retirement-income Systems in OECD Countries, *European Review of Labour and Research*, 16(3), 452.-454., <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4435158>
79. Serrano A. i Peltonen T. (2020), Pension schemes in European Union: challenges and implications from macroeconomic and financial stability perspectives, Occasional Paper Series (17), preuzeto s <https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/occasional/esrb.op17~554f755910.en.pdf>
80. Singleton R. A. i Straits B. C. (2009.), *Approaches to social research*, 6. izdanje, New York: Oxford University Press
81. Societe generale (2022.), PEPP: The pan-european personal product certified by the EU, preuzeto 20. travnja 2024. s <https://www.securities-services.societegenerale.com/en/insights/views/news/pepp-the-pan-european-personal-pension-product-certified-theEU/>
82. Statista (2023.), Share of population that are aged 65 years and older in European countries in 2021 na dan 15. srpnja 2023. [podatkovni dokument] preuzeto s <https://www.statista.com/statistics/1105835/share-of-elderly-population-in-europe-by-country/>

83. Statista (2024.), Pension funds in Europe, statistics & facts, [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.statista.com/topics/4220/pension-funds-in-europe/#topicOverview>
84. Šimurina N., Šimović H., Mihelja Maja Ž. i Primorac M. (2012.), Javne financije u Hrvatskoj, Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb
85. Ungreanu, D. M. (2017.) Pan-European Personal Pension Product, a New Path Forward, *Procedia of Economics and Business Administration*, 4(1), 355-364. <https://doi.org/10.26458/v4.i1.43>
86. Uredba (EU) 2019/1238 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o paneuropskom mirovinskom proizvodu (PEPP)
87. Vrhovec Cekač T. (2024., 29. ožujak), Top 7 reasons why retirement planning is important, preuzeto s <https://www.finax.eu/en/blog/webinar-top-7-reasons-why-retirement-planning-is-important>
88. Zakon o dobrovoljnim mirovinskim fondovima, Narodne novine br. 19/14, 29/18, 115/18, 156/23 (2024.)
89. Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima, Narodne novine br. 22/14, 29/18, 115/18, 156/23 (2024.)
90. Zakon o mirovinskom osiguranju, Narodne novine br. 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16, 18/18, 62/18, 115/18, 102/19, 84/21, 119/22 (2024.)
91. Zakon o obveznim mirovinskim fondovima, Narodne novine br. 19/14, 93/15, 64/18, 115/18, 58/20, 156/23 (2024.)

Popis tablica

Tablica 1 Pregled razvoja mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj	6
Tablica 2 Razlozi i ciljevi mirovinskih reformi	9
Tablica 3 Sličnosti i razlike mirovinskih sustava zemalja Europske unije i Republike Hrvatske.....	12
Tablica 4 Neto imovina obveznih mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj	20
Tablica 5 Imovina dobrovoljnih mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj.....	21
Tablica 6 Približan izračun mirovine u trećem stupu mirovinskog osiguranja i paneuropskom mirovinskom proizvodu	30
Tablica 7 Faze paneuropskog mirovinskog proizvoda	32
Tablica 8 Prednosti ulaganja u paneuropski mirovinski proizvod.....	33
Tablica 9 Korelacijska analiza.....	44
Tablica 10 Korelacijska analiza	46
Tablica 11 Korelacijska analiza	49
Tablica 12 Korelacijska analiza.....	50
Tablica 13 Korelacijska analiza.....	51

Popis grafikona

Grafikon 1 Ukupna imovina mirovinskih fondova prema Europskoj središnjoj banci.....	15
Grafikon 2 Imovina mirovinskih fondova prema načinu plasiranja imovine.....	16
Grafikon 3 Struktura ulaganja mirovinskih fondova prema PensionsEurope	17
Grafikon 4 Udio mirovinskih fondova u BDP-u izabраниh članica Europske unije 2022...	18
Grafikon 5 Struktura ulaganja obveznih mirovinskih fondova prema vrsti fonda	22
Grafikon 6 Vrste vrijednosnih papira u portfelju mirovinskog fonda kategorije A	23
Grafikon 7 Vrste vrijednosnih papira u portfelju mirovinskog fonda kategorije B	23
Grafikon 8 Vrste vrijednosnih papira u portfelju mirovinskog fonda kategorije C	24
Grafikon 9 Struktura ulaganja dobrovoljnih mirovinskih fondova	25
Grafikon 10 Vrste vrijednosnih papira u portfelju otvorenog dobrovoljnog mirovinskog fonda.....	26
Grafikon 11 Vrste vrijednosnih papira u portfelju zatvorenog dobrovoljnog mirovinskog fonda.....	27
Grafikon 12 Udio ispitanika prema razini stručne spreme i zaposlenosti	42
Grafikon 13 Način štednje populacije koja štedi.....	43
Grafikon 14 Interes populacije za sklapanje štednje u instituciji koja nije mirovinski fond, nego banka ili osiguravajuće društvo	47
Grafikon 15 Stavovi ispitanika o vjernosti instituciji prilikom ugovaranja dobrovoljne mirovinske štednje.....	47
Grafikon 16 Stavovi ispitanika o poreznim olakšicama.....	48
Grafikon 17 Informiranost ispitanika o paneuropskom mirovinskom proizvodu	52

Prilozi

Upitnik – POTENCIJAL ULAGANJA U PANEUROPSKI MIROVINSKI PROIZVOD KAO U NOVI OBLIK DOBROVOLJNOG MIROVINSKOG OSIGURANJA

1. Dobna skupina

- a) 0-18
- b) 19-24
- c) 25-34
- d) 35-44
- e) 45-53
- f) 55-64
- g) 65+

2. Razina stručne spreme?

- a) Niža
- b) Srednja
- c) Viša
- d) Visoka
- e) Ostalo

3. Trenutni radni status

- a) Zaposlen/a
- b) Nezaposlen/a
- c) Student
- d) Ostalo

4. Iz kojeg mjesta dolazite?

- a) Selo
- b) Općina
- c) Manji grad (manje od 10.000 stanovnika)
- d) Srednji grad (između 10.000 i 100.000 stanovnika)
- e) Veći grad (više od 100.000 stanovnika)

5. Štedite li?

- a) Da
- b) Ne

6. Ako da, na koji način?

- a) Štednjom u banci

- b) Štednjom u stambenoj štedionici
- c) Štednjom u osiguravajućem društvu
- d) Štednjom u mirovinskom fondu
- e) Podizanjem novaca i ne trošenjem istog
- f) Ostalo
- g) Ne štedim

7. Ako ne, koji je glavni razlog zašto ne?

- a) Potrebni su mi novci koje imam
- b) Štednja mi je komplicirana i nerazumljiva
- c) Kamate na štednju su premale
- d) Nemam dovoljno znanja o štednji
- e) Štednja je rizična, strah me da ne ostanem bez novaca
- f) Ne zanima me to
- g) Ostalo
- h) Štedim

8. Koliko smatrate da je važno savjetovanje i informiranost o karakteristikama štednje?

- a) U potpunosti je nevažno
- b) Uglavnom je nevažno
- c) Niti važno niti nevažno
- d) Uglavnom je važno
- e) U potpunosti je važno

9. Štedite li dobrovoljno za mirovinu u 3. stupu?

- a) Da
- b) Ne

10. Ako ne, planirate li?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne znam
- d) Štedim u 3. stupu mirovinskog fonda

11. Smatrate li da je svijest o dobrovoljnoj mirovinskoj štednji premalo zastupljena u Republici Hrvatskoj?

- a) Da
- b) Ne

12. Smatrate li da će vlastita štednja za mirovinu u budućnosti postati sve aktualnija?

a) Da

b) Ne

14. Jeste li ikada razmišljali o radu u inozemstvu (na području EU)?

a) Da

b) Ne

14. Ako biste radili u inozemstvu, koliko bi Vam bilo važno da sredstva koja izdvajate za štednju u mirovinu budu kod istog pružatelja usluge (npr. mirovinskog fonda) kao i u zemlji prebivališta?

a) U potpunosti je nevažno

b) Uglavnom je nevažno

c) Niti važno niti nevažno

d) Uglavnom je važno

e) U potpunosti je važno

15. Smatrate li da je usklađivanje pravila na području Europske unije prednost ili nedostatak?

a) Prednost

b) Nedostatak

d) Ne znam

16. Koliko Vam je važan izbor institucije u kojoj ugovarate štednju?

a) U potpunosti je nevažno

b) Uglavnom je nevažno

c) Niti važno niti nevažno

d) Uglavnom je važno

e) U potpunosti je važno

17. Ako biste znali da štednju za mirovinu možete sklopiti u banci i osiguravajućim društvima, odnosno financijskim institucijama koja nisu mirovinska društva, bi li Vam to olakšalo i potaknulo?

a) Olakšalo bi mi odluku i potaknulo bi me da štedim za mirovinu

b) I dalje ne bih štedio/la za mirovinu

c) Ne znam

18. U koju financijsku instituciju imate najviše povjerenja za dobrovoljnu mirovinsku štednju?

a) Društvo za osiguranje

b) Mirovinski fond

c) Investicijski fond

19. Jesu li Vam važne porezne olakšice prilikom odabira štednje?

- a) U potpunosti je nevažno
- b) Uglavnom je nevažno
- c) Niti važne niti nevažne
- d) Uglavnom je važno
- e) U potpunosti je nevažno

20. Potiču li Vas porezne olakšice da štedite u dobrovoljnom mirovinskom fondu?

- a) Potiču, zato i štedim u dobrovoljnom mirovinskom fondu
- b) Potiču, ali i dalje ne štedim u dobrovoljnom mirovinskom fondu
- c) Ne potiču me, ali štedim u dobrovoljnom mirovinskom fondu
- d) Ne potiču me i ne štedim u dobrovoljnom mirovinskom fondu

21. Koliko Vam je važna razina rizika prilikom odabira štednje?

- a) U potpunosti je nevažno
- b) Uglavnom je nevažno
- c) Niti važno niti nevažno
- d) Uglavnom je važno
- e) U potpunosti je važno

22. Smatrate li da je rizično ulagati (da ćete ostati bez svojih uloženih sredstava) u dobrovoljne mirovinske fondove?

- a) Smatram da je ulaganje u dobrovoljne mirovinske fondove jako rizično
- b) Smatram da je ulaganje u dobrovoljne mirovinske fondove rizično
- c) Smatram da ulaganje u dobrovoljne mirovinske fondove nije rizično niti nerizično
- d) Smatram da ulaganje u dobrovoljne mirovinske fondove uopće nije rizično
- e) Ne znam

23. Koliko taj rizik utječe na Vaš odabir štednje u dobrovoljnom mirovinskom fondu?

- a) U potpunosti ne utječe
- b) Uglavnom ne utječe
- c) Niti utječe niti ne utječe
- d) Uglavnom utječe
- e) U potpunosti utječe

24. Koliko na Vašu odluku o štednji utječe razina naknade koju uplaćujete prilikom štednje?

- a) U potpunosti ne utječe
- b) Uglavnom ne utječe
- c) Niti utječe niti ne utječe

- d) Uglavnom utječe
- e) U potpunosti utječe

25. Koliko Vam je važno da štednju možete povući u iznosu kojem želite kad dođe vrijeme isplate?

- a) U potpunosti je nevažno
- b) Uglavnom je nevažno
- c) Niti mi je važno niti nevažno
- d) Uglavnom je važno
- e) U potpunosti je važno

26. Biste li radije izabrali dobrovoljnu mirovinsku štednju sa ili bez državnih poticaja?

- a) Radije bih izabrao/la dobrovoljnu mirovinsku štednju sa državnim poticajima
- b) Radije bih izabrao/la dobrovoljnu mirovinsku štednju bez državnih poticaja
- c) Ne znam

27. Jeste li čuli za „paneuropski osobni mirovinski proizvod“?

- a) Da, znam što je to
- b) Da, ali ne znam točno što je to
- c) Nisam nikad čuo/la za taj naziv

28. Koliko ste dobro informirani o paneuropskom mirovinskom proizvodu?

- a) U potpunosti sam neinformiran/a
- b) Uglavnom sam neinformiran/a
- c) Niti sam informiran niti nisam
- d) Uglavnom sam informiran/a
- e) U potpunosti sam informiran/a

29. Štedite li u paneuropskom osobnom mirovinskom proizvodu?

- a) Da
- b) Ne

30. Koliko su Vam važni prinosi prilikom odabira mirovinskog fonda u koji želite uložiti?

- a) U potpunosti su nevažni
- a) Uglavnom su nevažni
- b) Niti važni niti nevažni
- c) Uglavnom su važni
- d) U potpunosti su važni

31. Što smatrate koji oblik ulaganja nosi veće prinose?

a) Štednja u trećem stupu mirovinskog fonda

b) Štednja u paneuropskom osobnom mirovinskom proizvodu

32. Kad biste znali da štednja u paneuropskom osobnom mirovinskom proizvodu nosi veće prinose od ulaganja u treći stup mirovinskog fonda, biste li onda ulagali u osobni mirovinski proizvod?

a) Ne, nisu mi bitni prinosi

b) Da

c) Ne znam

Životopis studenta

Rođena sam 9.3.2000. u Varaždinu. Opću gimnaziju u Srednjoj školi Ivanec sam završila 2018. godine.

Svoje studentske dane upotpunjavala sam aktivnostima na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu gdje sam studirala na smjeru Financije. Akademske godine 2021./2022. postala sam dobitnica Rektorove nagrade provedbom istraživanja „Investicijski potencijal upravljanja mirovinskih fondova u dugotrajnu skrb za starije“ i sudjelovanjem u izradi rada na istu temu. Također, u suautorstvu sam napisala i članak objavljen u časopisu Public Sector Economics I/2024 pod nazivom „Potential investments of pension funds in long-term care for the elderly: the Case of Croatia“

Akademsku godinu 2020./2021. sam bila demonstrator na Katedri za makroekonomiju i gospodarski razvoj, a akademske godine 2021./2022. te 2022./2023. na Katedri za financije.

Osim toga, znanja stečena na fakultetu sam proširivala i studentskim poslovima.

Volontirala sam u studentskoj udruzi eSTUDENT kao član tima Računovodstvo i financije te projektu Institutional investors lab kao koordinator tima Podaci, pokazatelji, rječnik.

U akademskoj godini 2023./2024. sam sudjelovala na Erasmus+ stručnoj praksi u Španjolskoj u trajanju od 2 mjeseca.

Aktivno govorim engleski i pasivno njemački jezik.